

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rozvoj sluchového vnímání jako součást logopedické prevence u dětí
předškolního věku

Development of auditory perception as part of speech therapy
for preschool children

Veronika Štětinová

Vedoucí práce: Mgr. Marie Komorná, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika/Logopedie

Studijní obor: B SP-L

2024

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Rozvoj sluchového vnímání jako součást logopedické prevence u dětí předškolního věku potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9.4. 2024

Veronika Štětinová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své práce Mgr. Marii Komorné, Ph.D. za její pomoc, vstřícnost, ochotu a cenné rady při zpracovávání této práce. Poděkování patří také paní Bc. Miladě Prudké za možnost spolupráce v mateřské škole.

Veronika Štětinová

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá oblastí sluchového vnímání jako významné součásti logopedické prevence. Toto téma je důležité, jelikož rozvoj sluchového vnímání u dětí předškolního věku má zásadní význam a představuje klíčový základ pro celkový kognitivní, jazykový a sociální vývoj. V teoretické části jsou rozebrány jednotlivé aspekty sluchového vnímání s důrazem na jeho vývoj u dětí. Kapitoly této části představují základní pojmy týkající se vývoje dítěte předškolního věku a logopedické prevence. Závěrečné kapitoly se věnují školní zralosti, kde je sluchové vnímání její nedílnou součástí. Výzkumná část je koncipována jako soubor případových studií dětí předškolního věku s využitím dotazníkového šetření jako způsob získání informací od rodičů. Cílem bakalářské práce je analyzovat úroveň schopností v jednotlivých oblastech sluchového vnímání u dětí předškolního věku. Dále zhodnotit efektivitu cvičení zaměřených na rozvoj sluchového vnímání realizovaných u těchto dětí v průběhu výzkumu a sledovat jednotlivé pokroky ve sluchových oblastech. Výsledky výzkumu ukazují, že podpora a rozvoj sluchového vnímání prostřednictvím vhodných aktivit má pozitivní vliv na schopnosti dětí v této oblasti. Bakalářská práce může poskytnout praktické informace pro logopedy a pedagogy v mateřských školách a přispět k hlubšímu pochopení významu rozvoje sluchového vnímání. Jednotlivá cvičení mohou být inspirací pro podporu celkového rozvoje dětí v předškolním věku.

KLÍČOVÁ SLOVA

sluchové vnímání; předškolní věk; logopedická prevence; mateřská škola

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the area of auditory perception as a significant part of speech therapy. This topic is important because the development of auditory perception in preschool children is crucial and represents a key foundation for overall cognitive, linguistic, and social development. The theoretical part examines various aspects of auditory perception with an emphasis on its development in children. The chapters of this section introduce basic concepts related to the development of preschool children and speech therapy. The concluding chapters focus on school readiness, of which auditory perception is an integral part. The practical part is designed as a set of case studies of preschool children using questionnaire surveys as means of obtaining information from parents. The aim of the bachelor thesis is to analyze the level of abilities in various areas of auditory perception in preschool children. To evaluate the effectiveness of exercises focused on the development of auditory perception implemented in preschool children during the research and to monitor individual progress in auditory areas. The research results indicate that support and development of auditory perception through suitable activities have a positive impact on children's abilities in this area. The bachelor thesis can provide practical information for speech therapists and educators in preschools and contribute to a broader understanding of the importance of auditory perception development. Individual exercises can be used as inspiration for supporting the overall development of children in preschool age.

KEYWORDS

auditory perception; preschool children; speech therapy; preschool

Obsah

Úvod	8
1. Předškolní období	10
1.1 Charakteristika předškolního věku	10
1.2 Psychomotorický vývoj	12
1.2.1 Dovednosti a schopnosti dítěte od narození do tří let.....	13
1.2.2 Dovednosti a schopnosti dítěte předškolního věku	13
2. Oblast řeči, jazyka a komunikace	15
2.1 Řeč, jazyk a komunikace dítěte předškolního věku	15
2.2 Logopedická prevence	17
2.2.1 Logopedická prevence v MŠ	18
2.2.2 Role učitele mateřské školy v rámci prevence narušené komunikační schopnosti	19
3. Sluchové vnímání u dětí předškolního věku	21
3.1 Oblasti sluchového vnímání a jejich rozvoj	21
3.1.1 Naslouchání	21
3.1.2 Sluchová paměť	22
3.1.3 Sluchové rozlišování	23
3.1.4 Sluchová analýza a syntéza	23
3.1.5 Vnímání rytmu.....	23
3.2 Vývoj sluchového vnímání u dětí předškolního věku	24
3.3 Význam sluchového vnímání pro řeč, jazyk a komunikaci.....	26
3.3.1 Vliv omezeného sluchového vnímání na řeč, jazyk a komunikaci.....	26

4.	Školní zralost a připravenost	28
5.	Výzkumná část	31
5.1	Cíl výzkumu	31
5.2	Popis metody	32
5.2.1	Dotazníkové šetření	33
5.2.2	Etické aspekty výzkumu	35
5.3	Realizace výzkumu	35
5.3.1	Charakteristika výzkumného vzorku	36
5.3.2	Charakteristika a cíl vstupního testu sluchového vnímání	37
5.3.3	Výsledky vstupního testu	40
5.3.4	Průběžný rozvoj sluchového vnímání	42
5.3.5	Výstupní test sluchového vnímání	45
5.4	Kazuistiky dětí	46
5.4.1	Kazuistika – Dítě J	46
5.4.2	Kazuistika – Dítě M	49
5.4.3	Kazuistika – Dítě A	52
5.4.4	Kazuistika – Dítě V	55
5.4.5	Kazuistika – Dítě L	58
5.4.6	Souhrnné vyhodnocení	61
6.	Závěr	64
	Seznam použitých informačních zdrojů	66
	Seznam listinných příloh	1
	Seznam grafů	21

Úvod

„V úplné tmě a tichu, které mě oddělují od světa, mi ze všeho nejvíc chybí přátelský zvuk lidského hlasu. Slepota odděluje člověka od věcí – hluchota od lidí.“

Helen Keller

Sluchové vnímání je klíčovou složkou, která propojuje izolovaný svět a okolní realitu. Pro děti je rozvoj sluchového vnímání nezbytnou součástí pro plnohodnotný vývoj. Zvuky, které jsou vnímány, jsou prostředkem pro porozumění okolnímu prostředí, nositelé emocí a jemných nuancí komunikace. Sluch umožňuje dětem vytvářet vazby s okolím, rozvíjet jazykové schopnosti a budovat sociální dovednosti. Je to prostředek k objevování krásy světa, hudby, zvuků přírody a tónů lidského projevu.

Volba tématu práce zabývající se sluchovým vnímáním jako součástí logopedické prevence byla motivována našim přesvědčením o klíčovém významu rozvoje sluchového vnímání u dětí pro celkový vývoj komunikačních schopností a porozumění. V oboru logopedie je sluchové vnímání důležité pro úspěšnou logopedickou intervenci a terapii potencionálních problémů v oblasti řeči, jazyka a komunikace.

První kapitola této práce nahlíží na klíčové aspekty předškolního období. Přináší hlubší porozumění psychomotorickému vývoji dětí předškolního věku a proniknutí do specifik této důležité fáze dětského vývoje. Charakteristika předškolního věku zahrnuje nejen fyzický růst a vývoj, ale i kognitivní a sociální aspekty. Kapitola představuje základní informace pro pochopení kontextu, v němž se sluchové vnímání u dětí předškolního věku rozvíjí.

Druhá kapitola se zabývá oblastí řeči, jazyka a komunikace, s důrazem na specifika předškolního věku a význam logopedické prevence. Práce se zaměřuje na včasnost identifikace potencionálních problémů v oblasti řeči, jazyka a komunikace a zdůrazňuje význam prevence a soustředění se na podporu této oblasti v mateřských školách.

Třetí kapitola sleduje oblast sluchového vnímání u dětí předškolního věku. Zaměřuje se na jeho vývoj a na jeho jednotlivé oblasti, kterými jsou naslouchání, sluchová pozornost, sluchová paměť, sluchová analýza a syntéza, sluchové rozlišování a vnímání rytmu. Zdůrazňuje důležitost rozvoje těchto dovedností, neboť mají výrazný dopad na efektivní komunikaci a rozvoj jazykových schopností.

Poslední kapitola teoretické části se věnuje problematice školní zralosti a připravenosti dětí na zahájení školní docházky. Zaměřuje se na aspekty, které mohou ovlivnit přechod dětí do školního prostředí. Kapitola nabízí pohled na komplexní přípravu dětí na školní docházku s důrazem na sluchové vnímání a s ním spojené dovednosti, které budují pevný základ pro komunikaci, porozumění verbálním pokynům, zapojení se do komunikace s učiteli a vrstevníky a pro úspěšnost v učení.

Cílem bakalářské práce je zachytit, zpracovat a zhodnotit výsledky aktivit zaměřených na rozvoj sluchového vnímání u dětí předškolního věku během individuální práce s dětmi a sledovat jednotlivé pokroky ve sluchových oblastech. Výzkumná část je koncipována jako soubor případových studií dětí předškolního věku. K získání informací o dětech je využito dotazníků určených jejich rodičům.

Bakalářská práce může přinést praktické informace pro pedagogy v mateřských školách a přispět k zdůraznění důležitosti významu rozvoje sluchového vnímání. Jednotlivé aktivity, které jsou v práci prezentovány, mohou sloužit jako inspirace pro podporu rozvoje dětí v předškolním věku.

1. Předškolní období

Období předškolního věku můžeme považovat za jedno z nejzajímavějších vývojových období člověka. Tato fáze vývoje je specifická pro intenzivně se rozvíjející duševní a tělesné aktivity a velký zájem o okolní jevy. Období předškolního věku můžeme také nazývat jako období hry. Díky této přirozené aktivitě dochází k rozvoji oblastí důležitých pro budoucí bezproblémový nástup dítěte do školy. Období předškolního věku je poměrně rozsáhlé období plné změn, týká se dětí od tří let do nástupu dítěte do školy (Jucovičová, Žáčková, 2014). Můžeme se setkat i s odlišným pojetím délky předškolního věku. Autoři Allen a Marotz (2002) představují předškoláka jako tříleté až pětileté dítě. Věk šesti let již zařazují do období mladšího školního věku. Předškolní věk je důležitou vývojovou etapou. Tato práce se bude zaměřovat především na děti ve věku mezi pěti až šesti lety, tedy ve věku na prahu nástupu do základní školy.

1.1 Charakteristika předškolního věku

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole této práce, obdobím předškolního věku rozumíme věk od tří let do nástupu dítěte do základní školy. Matějček (2005) upozorňuje na termín předškolní věk, kterým bychom neměli rozumět pouze období vhodné na přípravu do školy, jak z názvu na první pohled vyplývá. Jedná se o důležité vývojové období, které není pouze přechodnou etapou mezi batolecím a mladším školním věkem. Jedná se o vývojové období, kdy se dítě rozvíjí po tělesné, pohybové, intelektové, citové i emocionální stránce (Matějček, 2005).

V souvislosti s vývojovou psychologií, zabývající se vývojovými výzvami v průběhu života jedince, se setkáváme s rozličnými teoriemi vývoje jedince. Mnohé poznatky o psychické ontogenezi člověka uvádějí např. Langmeier a Krejčířová (2006). V Eriksonově psychoanalytické periodizaci je předškolní období začleněno do etapy, v níž se dítě potýká s konfliktem mezi iniciativou a pocitu viny. Úkolem dítěte je nést zodpovědnost za své činy. Paralelně s tím S. Freud řadí předškolní období do stadia falického začínajícího kolem čtvrtého roku dítěte. V tomto věku dochází také k důležitému posunu v kognitivním vývoji dítěte, který byl zkoumán J. Piagetem. V této fázi dochází k přechodu od předpojmového myšlení k názornému myšlení, což znamená, že dítě začíná uvažovat v celostních pojmech (Langmeier, Krejčířová, 2006).

U dětí předškolního věku dochází k postupnému zdokonalování ve všech oblastech týkajících se motorického vývoje, zrakové a sluchové percepce, paměti, myšlení, orientace, pozornosti, laterality, sociálního a osobnostního vývoje. Všechny tyto oblasti se promítají do vývoje řeči, jazyka a komunikace. Pro potřeby této práce je uveden pouze stručný přehled vývoje dovedností dítěte.

Tříleté dítě roste pomaleji, než tomu bylo v předchozích obdobích novorozence, kojence a batolete. V oblasti motorického vývoje dítě dokáže udržet rovnováhu, stát na jedné noze nebo střídat nohy při chůzi po schodech. Postupně se rozvíjí i jemná motorika, úchop tužky je špetkový a již se do něho nezapojuje celá dlaň. Dítě má zájem o kresbu, dokáže třídit předměty podle daného kritéria. V tomto období se začíná projevovat dominance jedné ruky. Dítě rádo poslouchá příběhy, dokáže zopakovat krátkou povídku nebo zazpívat jednoduchou písničku. Ve hře se začíná postupně připojovat k ostatním dětem (Allen, Marotz, 2002). **Čtyřleté dítě** bez problémů skáče do dálky, poskakuje a utíká. Jeho pohyby jsou přesnější. Kresba je zatím jen schematická, kdy dítě znázorňuje především obličej – tzv. hlavonožce. V tomto věku je dítě velice zvědavé. Dítěti se líbí poslouchat pohádky, dokáže je však už i samo vyprávět. V tomto období se také rozvíjí humor, dítě už se nesměje jen tomu, co dělá samo, ale pochopí i legraci ostatních (Matějček, Pokorná, 1998).

Postupně dochází ke zlepšování koordinace pohybů a stále narůstající pohyblivosti. Rozvíjí se obratnost, přesnost a koordinace pohybů související s jemnou motorikou. Dítě předškolního věku si rádo hraje se stavebnicí, navléká korálky nebo šroubuje. Jemná motorika se zpřesňuje okolo šestého roku dítěte. Dítě ve věku 5–6 let dokáže nakreslit postavu s trupem a končetinami a jeho kresba je bohatší na detaily. Ruka při úchopu by již měla být uvolněná (Bednářová, Šmardová, 2015). Pro toto období je typický rozvoj inteligence. V pěti letech věku dítěte má jeho mozek 90 % váhy dospělého mozku (Russel, Webb, 2009). Dítě je schopné zvládnout i náročnější úkoly. Pokračuje vývoj kognitivních schopností a dítě je schopné udržet pozornost delší dobu. Dokončuje se myelinizace a arborizace neuronů, díky tomu dochází ke zlepšování paměti. Na konci tohoto období má dítě osvojené návyky a stává se více samostatným (Allen, Marotz, 2002). Konec předškolního období je spojen s ukončením předškolního vzdělávání v mateřské škole.

S ním je spojena důležitost celkové zralosti dítěte, tedy dosažení takové úrovně vývoje, která dítěti umožní bezproblémový začátek výchovně-vzdělávacího procesu v základní škole.

1.2 Psychomotorický vývoj

Pojem psychomotorický vývoj vyjadřuje provázání a vzájemné ovlivňování vývoje psychického a tělesného (Půstová, 1997). Jedná se o proces, který začíná ve fázi, kdy je dítě zcela závislé a bezbranné. Psychické funkce a motorika dítěte postupně vyzárají. Tento sled změn přetváří závislého jedince v soběstačnou osobnost.

Dokonalá znalost psychomotorického vývoje je stěžejní pro proces diagnostiky nejen v oboru logopedie. S tímto termínem pracují obory pediatrické a příbuzné obory psychologické a pedagogické. Diagnostika psychomotorického vývoje se zaměřuje na vývojové milníky. Jedná se o specifické pokroky a dovednosti ve vývoji jedince. Každé dítě je jedinečné a ve vývoji v jednotlivých etapách se můžeme setkat s rozdílným průběhem. Ve zvládnutí dovedností mohou nastat individuální rozdíly. Každý jedinec vývojovými etapami prochází svým tempem, některé činnosti mohou trvat delší dobu, než je obvyklé. Je podstatné si uvědomit, že přirozený vývoj dětí je ovlivněn mnoha faktory. Některé faktory, jako např. genetické dispozice, nemůžeme změnit. Dítě je výrazně ovlivněno prostředím a způsoby, jakými k dítěti přistupujeme, a tím, jakými podněty je obklopujeme. Veškeré stimuly přicházející zvenčí ovlivní jeho celkový vývoj. Toto ovlivňování by však mělo být v souladu s úrovní vývoje dítěte (Bednářová, Šmardová, 2015).

Přesto platí určité zákony vývoje. Mezi ně patří skutečnost, že jednotlivé etapy vývoje by na sebe měly navazovat s určitou posloupností. Pro dítě je důležité projít všemi fázemi kvalitně bez přeskokování na vyšší stupeň dovednosti. Každé dítě potřebuje svůj čas, proto přechody mezi etapami nelze ohraničit přesně. Allen a Marotz (2002) uvádějí, že etapu trvající několik prvních let můžeme vnímat jako klíčovou pro celkový rozvoj osobnosti. Jedná se o období nejprudšího vývoje a změn (Allen, Marotz, 2002).

Každé období psychomotorického vývoje má své vývojové cíle. Psychomotorický vývoj lze rozčlenit dle věkových kategorií, se kterými obvykle pracuje nejen dětská vývojová psychologie. Tímto tématem se zabývají například autoři Allen a Marotz (2002) a Zdeněk Matějček (2005).

1.2.1 Dovednosti a schopnosti dítěte od narození do tří let

Novorozenecké období začíná narozením a trvá do konce prvního měsíce života dítěte. Je to období adaptace dítěte na vnější svět. Novorozenec většinu dne prospí. V tomto období dítě nemá nad pohyby kontrolu a jeho spontánní pohyb má reflexní povahu. Postupně začíná vnímat své okolí. Odvrací hlavičku od silných podnětů, otáčí se za světelným zdrojem nebo se uklidní při zaslechnutí příjemného zvuku. Na novorozenecké období navazuje **kojenecké období**, které trvá od prvního měsíce do prvního roku. Toto období lze také rozdělit do čtyř trimenonů, kdy každý trimenon trvá tři měsíce. V tomto období se dítě častěji projevuje hlasově. **Batolecí období** můžeme označit jako nejintenzivnější vývojový úsek. Dochází k postupnému vzpřimování dítěte a okolo dvanáctého měsíce je dítě schopno bipedální lokomoce. Toto období trvá od jednoho roku do konce třetího roku věku dítěte. Tempo růstu v tomto období je oproti kojeneckému období pomalejší. Dochází ale k výraznému rozvoji řeči, jazyka a komunikace. Pokroky můžeme pozorovat nejen v řeči, ale i myšlení a motorice, které dítě využívá k typicky dětské činnosti – hře (Allen, Marotz, 2002).

1.2.2 Dovednosti a schopnosti dítěte předškolního věku

V předškolním období se dále rozvíjejí schopnosti týkající se jemné motoriky, zlepšuje se celková koordinace dítěte a sebeobsluha. Dítě se stává samostatnějším jedincem. Dochází k dozrávání po stránce tělesné, psychické i sociální. Je to období prudkého rozvoje inteligence. Na konci tohoto období by mělo být dítě zralé pro vstup do základní školy (Allen, Marotz, 2002).

Přehled schopností a dovedností dítěte předškolního věku uvádějí také Bednářová a Šmardová (2015). Mezi klíčové oblasti, které sledují, je vývoj zrakového vnímání, které je významným prostředkem pro získávání informací. Zrakové vnímání u dětí předškolního věku zahrnuje schopnosti rozlišování barev, tvarů a velikostí. Děti jsou schopné zaostřit zrak i na vzdálené předměty, vyvíjí se také schopnost vizuálního rozlišování podobných obrázků (Bednářová, Šmardová, 2015). Tyto dovednosti jsou klíčové pro rozvoj dovedností potřebných pro učení, orientaci a komunikaci.

I oblast vnímání času a prostoru se nachází ve stadiu postupného vývoje. Děti v tomto období rozumí plynutí času, dokáží porozumět střídání dnů v týdnu nebo ročních období. Děti

předškolního věku se dokáží orientovat ve svém okolí, porozumí vztahům mezi objekty, vnímají vzdálenosti a velikosti (Bednářová, Šmardová, 2015). Toto porozumění je důležité pro dodržování rozvrhu, přechodu mezi činnostmi a pochopení pořadí událostí. To může ovlivnit komunikační schopnosti, kdy děti lépe porozumí a reagují na verbální pokyny.

V oblasti sebeobsluhy jsou děti schopné větší nezávislosti. Tato oblast zahrnuje oblékání, mytí rukou, děti se také efektivněji zapojují do běžných denních úkonů. Rozvíjí se také hra, která je důležitým nástrojem pro učení a rozvoj schopností a dovedností potřebných pro další vývoj a úspěšnost při zařazení do školního vzdělávání. Díky hře dítě rozvíjí schopnost sdílení a vyjadřování názorů. Při hře s vrstevníky se posilují schopnosti naslouchání, porozumění a reagování na verbální i neverbální signály (Bednářová, Šmardová, 2015).

Motorika dítěte je charakterizována stoupající koordinací pohybů, a to zejména schopností vizuomotorické koordinace. Zpřesňuje se schopnost vykonávat jemnější pohyby, dochází k postupnému uvolňování ruky při kreslení. Kresba dítěte je detailnější, tlak na podložku a plynulost jednotlivých tahů je rovnoměrná. V tomto věku je zjištělná dominance ruky, kdy je jedna ruka při činnostech obratnější (Bednářová, Šmardová, 2015). Dovednosti a schopnosti v oblasti motoriky se promítají i do oblasti motoriky mluvidel a smyslového vnímání, kterému se budou věnovat následující kapitoly.

2. Oblast řeči, jazyka a komunikace

Russel a Webb (2009, s. 11) uvádějí že: „*schopnost komunikovat mluvenou řečí si v průběhu vývoje osvojuje každé zdravě se vyvíjející dítě.*“ Schopnost řeči, jazyka a komunikace je vnímána jako běžná součást vývoje dítěte, jedná se však o proces jedinečný. Pouze člověk oplývá darem řeči, a to díky nervové soustavě odlišující se od nervové soustavy živočichů (Webb, Wanda, 2009). Schopnost naučit se jazyk a následně schopnost s ním nakládat je jedna z nejnáročnějších činností, kterou je člověk schopen vykonávat. K tomu, aby byl člověk schopný komunikovat, je potřeba dokonalé souhry mnoha mechanismů. Průcha (2011) uvádí, že fenomén mluvené řeči je součástí všech kultur. Už tříleté dítě je schopné komunikovat s dospělým člověkem. Schopnost řeči, jazyka a komunikace je předpřipravená, přičemž proces osvojování těchto dovedností souvisí s celkovým fyzickým vývojem a dozráváním mozku dítěte (Russel, Webb, 2009).

2.1 Řeč, jazyk a komunikace dítěte předškolního věku

Vývoj řeči, jazyka a komunikace probíhá již od narození, postupem času dochází k fascinujícímu vývoji a postupnému zlepšování se v této oblasti. Vytváří se pevný základ klíčový pro přechod do období předškolního věku. Vývoj řeči lze dělit na stádia přípravná a stádia vlastního vývoje řeči (Klenková, 2006). Pro potřeby této práce uvedeme pouze důležité milníky v oblasti řeči, jazyka a komunikace v jednotlivých obdobích dětského věku.

Již v **období novorozeneckém** se projevují první formy komunikace. Objevuje se křik a pláč jako prostředek pro vyjádření základních potřeb. Novorozenci jsou schopni reagovat na zvuky, světlo, postupně reagují na hlas svých rodičů. Toto období je významné pro vytváření emocionálního pouta mezi rodičem a novorozencem (Kutálková, 2010). Rodič reaguje na pláč a projevy, což je důležitý základ pro budoucí rozvoj jazykových a komunikačních dovedností.

V **období kojeneckém**, což je období trvající do jednoho roku života dítěte, se kojenci projevují pomocí základních zvuků a projevů, jako je broukání, později pudové a napodobující žvatlání. Děti napodobují zvuky, začínají rozpoznávat slova a reagovat na ně a rozumět jednoduchým verbálním pokynům. Desátý měsíc věku dítěte se uvádí jako stádium, kdy je dítě schopné rozumět (Klenková, 2006).

Období od jednoho roku do tří let nazýváme **obdobím batolecím**. V tomto období dochází k významnému pokroku a rozvoji řečových, komunikačních a jazykových dovedností. Děti mají aktivní zájem o komunikaci, postupně dochází k rozšiřování slovní zásoby, projevy se skládají z dvou, tří i více slov. Projevuje se zvědavost dětí a potřeba klást otázky. Řeč se postupně zdokonaluje a gramaticky chybné tvary ustupují (Kejklíčková, 2016).

Předškolní věk je klíčovým obdobím v životě dítěte. Stále dochází k významnému rozvoji řečových, jazykových a komunikačních dovedností. Pro lepší přehlednost bude následující text strukturován pomocí představení jednotlivých jazykových rovin. Mezi autorky, které se touto oblastí zabývají, patří Klenková (2006), Kryčová (2018) nebo Bednářová a Šmardová (2015).

➤ Morfologicko-syntaktická rovina

V rámci této jazykové roviny děti postupně rozšiřují svoji slovní zásobu o nové slovní druhy, učí se používat číslovky, předložky a spojky, kolem čtvrtého roku jsou schopny využívat všechny slovní druhy. Děti používají jednotné i množné číslo a tvoří souvětí, nejprve souvětí ve slučovacím poměru. Postupně začínají rozumět základním pravidlům gramatiky, nicméně v období čtvrtého roku se ještě mohou vyskytovat přirozené fyziologické dysgramatismy (Klenková, 2006).

➤ Lexikálně-sémantická rovina

V rámci této jazykové roviny dochází k rozvoji aktivní a pasivní slovní zásoby. Období od tří a půl let je obdobím druhých otázek (Kdy?, Kde?, Proč?). Ve čtyřech letech dítě ovládá kolem 1500 slov, před zahájením školní docházky má slovní zásobu okolo 2 500 – 3 000 slov (Kryčová, 2018). Děti postupně používají slova s větší přesností a chápou vztahy mezi nimi (Klenková, 2006).

➤ Foneticko-fonologická rovina

Ve foneticko-fonologické jazykové rovině probíhá vývoj od hlásek, které jsou pro děti nejméně náročné, až po hlásky fyziologicky obtížnější – na základě pravidla nejmenší námahy. Správné výslovnosti by mělo být u dítěte dosaženo kolem 5. roku věku, nejpozději v 7. roce života dítěte (Klenková, 2006). Zlepšuje se i schopnost fonematické diferenciacce, sluchového rozlišování, které se dále zpřesňuje (Bednářová, Šmardová, 2015).

Můžeme sledovat, že dochází k jemnému zdokonalování artikulačních dovedností, což vede k srozumitelnější řeči. Dále děti dokáží identifikovat některé hlásky ve slovech. Postupně se tak budují dovednosti potřebné pro úspěšný nástup a průběh povinné školní docházky (Klenková, 2006).

➤ Pragmatická rovina

Klenková (2006) uvádí, že po třetím roce života dítě projevuje zájem v navazování rozhovorů se svým okolím. Jeho komunikace začíná být adekvátní různým situacím. Řeč získává regulační funkci tj., „*chování dítěte je možné usměrňovat řečí a dítě samotné používá řeč k regulaci dění ve svém okolí.*“ (Klenková, s. 41, 2006) Postupně děti začínají rozumět pravidlům a konvencím, které se v komunikaci uplatňují. Dokáží navázat a udržet zrakový kontakt, respektovat střídání se v komunikaci, naslouchat ostatním (Kryčová, 2018). Toto je předpoklad úspěšné sociální interakce mezi dětmi ve škole nebo jiných sociálních prostředích.

Feldman (2019) nabízí zajímavý postřeh o tom, že většina dětí si osvojuje základy jazyka bez námahy, tedy bez vlivů formální výuky. Děti ve věku pěti let mají slovní zásobu tisíců slov, dokáží vytvářet věty, rozumět humoru, dodržovat společenské konvence a později jazykové dovednosti aplikovat v oblasti čtení a psaní.

V případě, že u dítěte nedochází k optimálnímu vývoji řečových, jazykových a komunikačních dovedností, stává se klíčovou intervencí pro podporu a zlepšení těchto schopností logopedická prevence.

2.2 Logopedická prevence

Termínem logopedická prevence označujeme snahu předcházet určitému narušení komunikační schopnosti. Zastřešujícím pojmem je termín logopedická intervence, proces, kde se logopedická terapie prolíná s logopedickou diagnostikou a prevencí (Klenková, 2006). Logopedická prevence představuje klíčový prvek péče o komunikační schopnosti a dovednosti jedince. Mateřská škola, jedno z prvních prostředí, kde děti rozvíjejí své komunikační schopnosti, je také důležitým místem pro logopedickou prevenci přispívající k podpoře rozvoje komunikačních dovedností (Lipnická, 2013). Lipnická (2013) uvádí, že

prevence v mateřských školách patří do výchovně-vzdělávacího procesu a zahrnuje péči o děti s narušenou komunikační schopností, včetně snahy o prevenci zaměřenou na předcházení problémům v této oblasti a péči o děti, u kterých se již narušená komunikační schopnost projevila.

2.2.1 Logopedická prevence v MŠ

Prevence narušené komunikační schopnosti má být součástí edukace v mateřských školách. Rozvoj jazyka a řeči v mateřské škole je ukotven v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (2021). Mezi dílčí vzdělávací cíle u dětí předškolního věku patří rozvoj řečových a jazykových dovedností receptivních a produktivních, rozvoj komunikativních dovedností a řečového projevu a osvojení si dovedností předcházejících dovednostem, jako je čtení a psaní (RVP PV, 2021). V průběhu celého předškolního vzdělávání je důležité maximálně podporovat individuální rozvojové možnosti dětí. V době přechodu na základní školu by dítě mělo dosáhnout optimální úrovně rozvoje a učení (Syslová, Kratochvílová, Fikarová, 2018). Vývoj řeči je podmíněn a ovlivněn motorikou, vnímáním a sociálním prostředím. Bednářová a Šmardová (2015, s. 31) uvádějí, že *„cokoliv se děje v jiných oblastech vývoje, zároveň podporuje, ovlivňuje rozvoj řeči.“* Tyto vzájemné vztahy ukazují, že řečový vývoj není odděleným procesem, ale součástí komplexního vývoje dítěte.

Předškolní výchova je jedním ze základních stavebních kamenů pro správný rozvoj dětí. Dovednosti, jako je čtení a psaní, se nezačínají rozvíjet až s počátkem školní docházky. Je důležité postupně rozvíjet předpoklady pro tyto dovednosti, jako jsou jazykové schopnosti, kognitivní funkce nebo percepčně motorické funkce a podporovat získávání pozitivního vztahu k řeči, jazyku a komunikaci (Větrovská Zemánková, 2022). Úroveň rozvoje v předškolním věku ovlivňuje pozdější úroveň dovedností ve školním prostředí. V období před nástupem do základní školy by tedy dítě mělo např. zvládat interpretovat pohádky, z morfologicko-syntaktické roviny doplňovat slova do vět v odpovídajícím tvaru, v gramaticky správných tvarech, z pragmatické roviny vyjádřit svůj nápad nebo myšlenku (Klenková, 2006).

Syslová, Kratochvílová, Fikarová (2018) upozorňují na to, že dnešní zaměření na inkluzivní vzdělávání klade na učitele vyšší nároky než v minulosti. Učitelé by měli mít možnost

vzdělávat se v oblasti prevence narušené komunikační schopnosti. Kvalifikovaný a poučený personál je základním předpokladem kvalitního vzdělávání. Například ve Finsku mají velmi vysokou úroveň předškolního vzdělávání, ve státních mateřských školách musejí mít učitelé minimálně bakalářské vzdělání, což je v České republice podceňováno. Navíc Česká republika patří k zemím, které na předškolní vzdělávání vynakládají nejméně prostředků (Splavcová, Kropáčková, 2016). Průcha (2011) se zmiňuje o problematických aspektech, které ovlivňují komunikační kompetence dětí, uvádí například velkou naplněnost tříd nebo nedostatek prostoru pro komunikaci učitelů s dětmi.

Předškolní vzdělávání má pozitivní vliv na rozvoj dětí, je tedy na místě, aby byl tento potenciál podpořen dalším vzděláváním učitelů mateřských škol (Větrovská Zemánková, 2022).

2.2.2 Role učitele mateřské školy v rámci prevence narušené komunikační schopnosti

Kutálková (2010) uvádí, že v období docházky do mateřské školy lze pozorovat první příznaky narušené komunikační schopnosti. Prevence narušené komunikační schopnosti je založena na empatickém přístupu k dítěti a správném řečovém vzoru. Komunikace s dítětem by měla odpovídat jeho duševnímu vývoji. Klíčovým je také poskytnutí dostatku času a podpory během komunikace s dítětem (Kejklíčková, 2016).

Lipnická (2014) představuje základní strategie prevence narušené komunikační schopnosti. Jedná se o přístupy, díky kterým lze u dětí rozvíjet řečové a jazykové dovednosti. O komunikačních strategiích se zmiňují také autorky Hornáková, Kapalková, Mikulajová (2009). Všechny tyto autorky se shodují například v důležitosti uplatňování komunikace tváří v tvář (Lipnická, 2014). Autorky Hornáková, Kapalková, Mikulajová (2009) je nazývají strategií Z očí do očí. Do komunikačních strategií dále zařazují schopnosti naslouchání a čekání, následování komunikačního záměru, přizpůsobení se jazykovým schopnostem dítěte. Lipnická (2014) také uvádí strategii omezování křiku a kontrolu hlasitosti řečového projevu dětí.

Podle Lipnické (2014) by učitelé mateřské školy měli mít v rámci prevence narušené komunikační schopnosti následující kompetence:

- Teoretické kompetence
- Didaktické kompetence
- Komunikační kompetence
- Intrapersonální kompetence
- Reflexivní kompetence

Důležitou oblastí je také spolupráce a koordinace logopedické péče mezi učiteli mateřských škol a učiteli, kteří mají kvalifikaci logopedického asistenta (Neubauer, 2018). Společná spolupráce umožňuje poskytnutí včasných opatření, optimální podpory a péče, což může pozitivně ovlivnit vývoj dětí a jejich úspěšnost ve škole. Dále podporuje vzájemnou informovanost a sdílení zkušeností. V některých mateřských školách může být navázána spolupráce s klinickým logopedem, který disponuje odbornými znalostmi v oblasti komunikace a řečového vývoje dítěte a ve spolupráci s učitelem může získat důležité informace o chování nebo komunikačních schopnostech dítěte v rámci školního prostředí. Učitel může získat rady a doporučení od logopedického asistenta týkající se vhodných strategií nebo cvičení na podporu řečového vývoje dítěte (Lipnická, 2013).

3. Sluchové vnímání u dětí předškolního věku

Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují rozvoj řeči, jazyka a komunikace. Mezi ně patří smyslové vnímání, jako je zrak, sluch a hmat. Sluch můžeme považovat za jeden z nejdůležitějších smyslů podílejících se na tomto rozvoji (Bednářová, Šmardová, 2015).

Sluch je jedním z nejdůležitějších smyslů pro člověka. Sluch nám v první řadě zprostředkovává zvukové pozadí, díky kterému se ve světě orientujeme. Sluchové vnímání plní funkci varovnou, kdy zaznamenává potencionální nebezpečí. Dále se podílí na funkci komunikační a sociální, účastní se na rozvoji mezilidské komunikace a řeči. Sluch je součástí zpětnovazebného systému, který kontroluje naši řeč ve všech jejích složkách, segmentální i suprasegmentální. Má vliv i na rozvoj kognitivních procesů, jako je myšlení a následné pochopení informací (Mukšnáblová, 2014). Pokud je sluchové vnímání zkrácené, komplikace se projevují ve vnímání i porozumění. Nesprávné sluchové vnímání vede k potížím v myšlení. U osob s deficitem ve sluchové percepci může docházet k omezením v mluveném projevu (Zelinková, 2003). Sluchové vnímání tak má významný dopad a široký dosah na další důležité procesy.

3.1 Oblasti sluchového vnímání a jejich rozvoj

Sluchové vnímání se skládá z jednotlivých oblastí, které spolu souvisejí a vzájemně se prolínají. Rozdělení sluchového vnímání na jednotlivé oblasti je potřebné pro možnost detailnější diagnostiky a poté i vhodného zaměření reedukace (Zelinková, 2003). Zelinková (2003) uvádí jednotlivé oblasti zaměřené na: nácvik naslouchání, cvičení sluchové paměti, cvičení sluchové diferenciaci, cvičení sluchové analýzy a syntézy, dále připojuje vnímání a reprodukci rytmu. Bednářová a Šmardová (2015) rozdělují sluchové vnímání do oblastí: naslouchání, sluchové rozlišování, sluchová paměť, sluchová analýza a syntéza a vnímání rytmu.

3.1.1 Naslouchání

Aby bylo naslouchání možné, je třeba klidného prostředí, ve kterém se děti mohou soustředit a zaměřit svoji pozornost na daný sluchový vjem. Naslouchání je předpokladem porozumění mluvené řeči, schopnosti ji vnímat a odlišovat ji od zvukové kulisy v pozadí (Zelinková, 2003). Některé zvuky z okolí můžeme vnímat prioritně, zatímco ostatní jsou pro nás méně

důležité a přehlízíme je. Pokud je prostředí bohatší na zvuky a hluk, je složitější se na určité zvuky soustředit (Bednářová, Šmardová, 2022).

Bednářová, Šmardová (2015) uvádějí čtyři složky v oblasti naslouchání:

- lokalizace zvuku
- poznání předmětů podle zvuku
- poznání písničky dle melodie
- naslouchání krátkému příběhu či pohádce

Otevřelová (2016) zmiňuje, že během rozvoje sluchového vnímání je naslouchání jedním z prvních aspektů, kterému bychom měli věnovat pozornost. Tento přístup odůvodňuje skutečností, že již od narození je dítě vystaveno množství zvukových podnětů a jeho organismus má tendenci vybírat, jakých podnětů si všimne a co naopak ignoruje. V předškolním věku je systematický rozvoj schopnosti naslouchat realizován prostřednictvím her (Otevřelová, 2016). Trénink naslouchání může probíhat skrze cvičení zaměřená na poznávání předmětů podle zvuku, určování délky, intenzity, kvality zvuku, poznávání písničky podle melodie nebo poslech vyprávění (Zelinková, 2003).

3.1.2 Sluchová paměť

Sluchová paměť představuje schopnost zapamatovat si zvukové podněty, jako jsou hlásky, slabiky, slova, následně i rýmy, věty a melodie. Sluchová paměť je předpokladem pro správnou sluchovou analýzu, syntézu a sluchové rozlišování. Pokud jsou ve sluchové paměti obtíže, může to být překážka v následujícím osvojování si čtení, jehož předpokladem je zapamatování si hlásek a jejich následné skládání do slov (Zelinková, 2003). Oslabená schopnost sluchové paměti je častým jevem u dětí s opožděným vývojem řeči (Bednářová, Šmardová, 2022).

Trénink sluchové paměti může probíhat prostřednictvím učení se říkanek, básniček nebo písniček. Mohou to být hry na zapamatování si zvuků nástrojů, zvuků zvířat nebo přírody. Sluchovou paměť lze trénovat při poslouchání a následném převyprávění pohádky nebo vytvářením příběhů na základě slyšených informací. Zapamatování bude o to těžší, pokud použijeme méně známá slova a věty (Bednářová, Šmardová, 2015).

3.1.3 Sluchové rozlišování

Jedná se o schopnost rozpoznávat a identifikovat různé zvuky ve svém prostředí. Při tomto procesu dítě dokáže rozlišovat mezi zvuky, hláskami, tóny, melodiemi, se kterými se setkává (Otevřelová, 2016). Tato schopnost má zásadní význam pro správný vývoj řeči, jazyka a komunikace zejména v návaznosti na správnou výslovnost. Schopnost rozlišovat hlásky znělé a neznělé, dlouhé a krátké, měkké a tvrdé a sykavky má později vliv na čtení a psaní (Bednářová, Šmardová, 2022).

Sluchové rozlišování je možné rozvíjet prostřednictvím různých zvukových podnětů a hudebních aktivit například při zpěvu a tanci. Děti se učí rozpoznávat melodie, rytmus, tóny, napodobovat je nebo experimentovat s vlastními zvuky. Při poslechu mohou děti rozlišovat zvuky nástrojů, přírody, mohou hádat nebo přiřazovat, jaký zvuk patří k určitému objektu. Aktivity mohou zahrnovat i slovní hry, kdy děti rozpoznávají rozdíly mezi slovy.

3.1.4 Sluchová analýza a syntéza

Sluchová analýza se týká schopnosti rozpoznávat, rozlišovat a rozkládat jednotlivé složky zvuků, jako jsou slova, slabiky a hlásky. Naopak sluchová syntéza se týká schopnosti skládat jednotlivé hlásky, slabiky a slova do celku. Schopnost rozlišovat a manipulovat s jednotlivými zvuky přispívá k úspěšnému učení se čtení a psaní. Obtíže v této oblasti mohou vést k problémům s výslovností projevující se vynecháváním nebo různými záměnami pořadí hlásek (Bednářová, Šmardová, 2022).

Sluchovou analýzu a syntézu je možné procvičovat hrami a aktivitami zaměřenými na manipulaci se zvuky a slovy pomocí obrázků a ilustrací a následného vytřukávání nebo vytleskávání slov zobrazených na těchto obrázcích na slabiky.

3.1.5 Vnímání rytmu

Vnímání rytmu a jeho trénink může mít zásadní význam pro rozvoj dětí v různých oblastech, jako je motorika, kognitivní nebo sociální dovednosti. Díky tréninku a aktivitám zaměřeným na rytmizaci se rozvíjí schopnost synchronizovat pohyby. To má pozitivní vliv na grafomotoriku a koordinaci pohybů (Otevřelová, 2016). Vnímání rytmu podporuje také rozvoj jazykových dovedností, rytmické říkanky a písně pomáhají dětem rozlišovat zvuky

a slovní struktury. Díky těmto aktivitám se také rozvíjí spolupráce a komunikace s ostatními dětmi.

Vnímání rytmu je možné podporovat prostřednictvím hudby a rytmických her při zpěvu, práci s jednoduchými hudebními nástroji, jako jsou bubínky, dřívka, nebo díky říkankám a rozpočítadlům (Bednářová, Šmardová, 2015). Říkaneky a pohybové hry spojují rytmus s pohybem těla, což pomáhá dětem lépe vnímat a porozumět rytmickým vzorům. Tyto aktivity mohou zahrnovat jednoduché pohyby, jako je tleskání, poklepávání, skákání nebo hra na své vlastní tělo.

3.2 Vývoj sluchového vnímání u dětí předškolního věku

Pro správnou funkci sluchového vnímání je potřebná souhra sluchového ústrojí s centrální nervovou soustavou. Před tím, než se vyvine schopnost slyšet zvuky, musí dojít k složitému zpracování příchozích sluchových podnětů. Nejprve je nutné zachytit samotný zvuk. Dále je třeba zvukové vlny mechanicky převést a následně přeměnit toto vlnění na nervové vzruchy (Horáková, 2012). Russel a Webb, (2009) uvádějí, že mezi významné oblasti, které slouží ke zpracování sluchových vjemů, můžeme považovat Brockovo a Wernickeho centrum řeči. Brockovo centrum řeči se podílí na motorické realizaci řeči. Wernickeho nebo také sensorické centrum řeči je důležité pro analýzu řeči, vývoj, užívání jazyka a porozumění.

Roučková (2011) popisuje vývoj sluchového vnímání ve čtyřech krocích, a to uvědomění si přítomnosti zvuku (detekce), porovnání dvou podnětů (diskriminace), určení zvukového podnětu (identifikace) a porozumění.

Počátky vývoje řeči neprobíhají izolovaně, souvisí s vývojem sluchového aparátu. Již v prenatálním období plod v těle matky vnímá zvuky, což má vliv na prvotní interakci s matkou. Novorozenec reaguje na podněty pomocí křiku a postupně začíná zvuky z okolí rozlišovat. Během prvních měsíců reaguje dítě na zvuky uklidněním a dokáže lokalizovat hlas matky. V průběhu následujících měsíců se objevuje broukání, žvatlání a první napodobování a experimentace se zvuky. Během batolecího období dítě začíná rozumět větám jako celkům (Mukšnáblová, 2014). Dítě se postupně dostává do interakce s okolím.

Díky sociálnímu kontaktu zprostředkovanému sluchovým vnímáním si dítě postupně osvojuje pravidla mateřského jazyka.

Ve věku **tří let** by dítě mělo zvládnout lokalizovat zvuk a postupně rozlišovat a identifikovat zvuky ve svém prostředí. Dítě by mělo dokázat zopakovat větu skládající se ze tří slov. Dítě rozumí jednoduchým pokynům, rozlišuje zvuky přírody, zvířat nebo zvuky různých hudebních nástrojů (Bednářová, Šmardová, 2015).

V průběhu **čtvrtého roku** se děti začínají ve zvukovém prostředí lépe orientovat. Jejich sluchová paměť se zdokonaluje, což dětem umožňuje lépe rozpoznávat a zapamatovávat si zvuky, které slyší. Bednářová a Šmardová (2015) uvádějí, že dítě v tomto věku dokáže podle melodie rozpoznat píseň nebo vnímat kratší text. Zvládá si zapamatovat krátké říkanky, dokáže zopakovat větu skládající se ze čtyř slov. Děti si začínají všimnout jemných rozdílů mezi zvuky, dokáží rozlišit dlouhé a krátké hlásky nebo hlásky znělé a neznělé s podporou vizuálních podnětů. V tomto věku také dokáží rozdělit slovo na jednotlivé slabiky (Bednářová, Šmardová, 2022).

Ve **věku 5 let** již děti projevují pokročilé schopnosti ve sluchovém vnímání. Sluchová analýza a syntéza se zlepšuje, děti v tomto věku by měly být schopné určit počáteční hlásku ve slově. Dítě by mělo zvládnout rozlišovat hlásky ve slovech bez vizuální podpory. Zdokonaluje se i cit pro rytmus, schopnost rozpoznat, zda se slova rýmují (Bednářová, Šmardová, 2015).

Předškolní věk je obdobím prudkého rozvoje inteligence. V období předškolního věku dochází ke zdokonalování řeči v obsahové i formální stránce. Předškolák dokáže rozlišovat jednotlivé zvuky a jednotlivé aspekty řeči (Bednářová, Šmardová, 2015). Sluchová percepce se postupně zdokonaluje. Je třeba ji ale dále rozvíjet, protože je předpokladem pro učení se čtení a psaní. Nezbytnou dovedností je schopnost fonologického zpracování. Jedná se o sluchové rozlišování a následnou analýzu mluvené řeči, rozlišování jednotlivých slov a jejich hlásek (Pokorná, 2010). Děti předškolního věku se zlepšují v dovednostech vnímání figury a pozadí a s ní spojenou schopností oddělovat zvuky od pozadí. Díky narůstající schopnosti pozornosti dítě zvládá naslouchat krátkým příběhům. Rytmizace přispívá k rozvoji dovednosti rozdělovat slova na slabiky, což podporuje postupný rozvoj sluchové analýzy a syntézy. Dítě začíná rozlišovat měkké, tvrdé, krátké a dlouhé hlásky. Dochází také

k postupnému zdokonalování sluchové paměti (Bednářová, Šmardová, 2015). Vývojové škály zaměřující se na jednotlivé oblasti sluchového vnímání nabízí publikace od Bednářové a Šmardové (2015) nebo také její aktualizované vydání z roku 2022.

Dítě by před nástupem do školy mělo bez obtíží zvládat naslouchat a rozlišovat mezi různými zvuky. Dítě by mělo rozlišovat figuru a pozadí, soustředit se na podstatné zvuky a upozadit zvuky, které v aktuální chvíli nepotřebuje. Pro úspěšnost dítěte je důležitý trénink sluchové paměti, dítě by mělo být schopno si zapamatovat alespoň pět nesouvisejících slov, mělo by dodržet i jejich pořadí. Díky stále zvyšující se sluchové pozornosti se dítě rozvíjí v oblasti sluchového rozlišování. Mělo by poznat a rozlišit, zda jsou dvě slova shodná nebo rozdílná. Nejdříve rozlišuje hlásky znělé a neznělé, poté jejich délku, později jsou děti schopné sledovat a rozlišovat změny v měkčení (Otevřelová, 2016). V předškolním věku by dítě mělo zvládnout určit první hlásku ve slově nebo vyhledat slova, která na danou hlásku začínají, postupně dokáží určit i poslední hlásku ve slově. V oblasti vnímání rytmu by dítě mělo zvládnout rytmus napodobit a zaznamenat ho (Bednářová, Šmardová, 2015).

3.3 Význam sluchového vnímání pro řeč, jazyk a komunikaci

Sluchové vnímání hraje klíčovou roli v procesu rozvoje řeči, jazyka a komunikace u dětí. Tento smysl umožňuje zachytit, interpretovat a porozumět zvukovým podnětům, které jsou nezbytné pro jazykový vývoj a efektivní komunikaci. Kromě toho má vliv i na kognitivní procesy, jako je myšlení. Později je zásadní pro učení zejména v kontextu osvojování školních dovedností, jako je čtení, psaní a porozumění grafické podobě jazyka (Bednářová, Šmardová, 2022).

3.3.1 Vliv omezeného sluchového vnímání na řeč, jazyk a komunikaci

Oslabené sluchové vnímání ovlivňuje komunikační schopnosti dítěte. Může mít negativní dopad na kvalitu řeči, dítě může mít obtíže s přijímáním a pozdějším zpracováním informací. To se poté může promítat do celkového průběhu výchovně-vzdělávacího procesu. Otevřelová (2016) upozorňuje na podstatný vliv zralosti sluchových funkcí na schopnosti čtení a psaní. Jejich nedostatečná zralost může vést ke specifickým poruchám učení. Objevují se hlavně poruchy dyslexie a dysortografie. Dyslexie ovlivňuje schopnost čtení, rozpoznávání písmen, porozumění textu, má vliv na rychlost čtení a pravopis. Dysortografie

je porucha spojená s obtížemi v pravopise, často se vyskytuje společně s dyslexií, zde jsou však patrnější projevy nedostatků ve sluchovém vnímání. Obtíže se vyskytují při rozlišování a analyzování slov na jednotlivé hlásky, zejména pokud jsou tyto hlásky artikulačně podobné (Lechta, 2003).

Otevřelová (2016) dále uvádí, že pokud se dítě nenaučí rozlišovat figuru a pozadí v rámci sluchového vnímání, tedy zvládnout upozadit zvuky, které v momentální situaci nejsou potřebné, může být pro něj problematické reagovat na podněty od ostatních a plnit jejich pokyny. Okolí se může domnívat, že jsou děti nedbalé, roztěkané a že nevnímají (Bednářová, Šmardová, 2022). Bendová (2011) upozorňuje, že oslabené sluchové vnímání může nejen způsobovat informační deficit, ale i sociální vyloučení dítěte v prostředí základní školy způsobené omezenou schopností komunikace a interakce s vrstevníky.

Bednářová a Šmardová (2022) uvádějí, že omezené sluchové vnímání se projevuje řadou obtíží. Řadí sem například obtíže se soustředěním na komunikaci, snadné rozptylování pozornosti jinými zvukovými podněty a obtíže v pochopení instrukcí a pokynů. Dále se projevuje nevyzrálost sluchového vnímání, což zahrnuje problémy s výslovností, záměnou podobných zvuků a obtíže s rozpoznáním zvuků. V oblasti sluchové analýzy a syntézy se mohou projevovat obtíže s rozčleňováním slabik ve slovech a identifikací hlásek a slabik. Mohou se vyskytovat i problémy se zapamatováním si a učením se textů nazpaměť a obtížemi s rytmickými aktivitami.

Felcmanová, Habrová a kol. (2015) zmiňují důležitost aktivit podporujících rozvoj dílčích funkcí s důrazem na jejich rozvoj u dětí v posledním roce mateřské školy. Nedostatečný rozvoj těchto schopností se často objevuje u dětí, které neprošly předškolním vzděláváním, nebo u dětí vyrůstajících v prostředí s nedostatečnou příležitostí k rozvoji těchto dovedností.

4. Školní zralost a připravenost

Bednářová a Šmardová (2015, s. 2) definují školní zralost jako „dosažení *takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacího procesu, nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí.*“ Můžeme se setkat i s termínem školní připravenosti. Autorky Jucovičová a Žáčková (2014, s. 24) ji vymezují jako „*určitou úroveň vědomostí, dovedností a návyků, které by dítě mělo ovládat před vstupem do školy.*“ Rozdíl mezi termíny školní zralost a připravenost objasňuje Otevřelová (2016). Autorka tvrdí, že školní zralost se váže na vnitřní vývojové předpoklady dítěte, tedy na postupné dozrávání centrální nervové soustavy. Naopak školní připravenost je vázána a ovlivňována vnějším prostředím a výchovou dítěte. Oba termíny se týkají připravenosti dítěte na nároky školy ve všech oblastech.

U různých autorů se můžeme setkat s podobným pojetím pojmu školní zralosti. Jucovičová a Žáčková (2014) školní zralost chápou z hlediska zralosti fyzické (tělesné), psychické (duševní) a zralosti sociální. Obsáhlejší vymezení školní zralosti poskytuje Bednářová a Šmardová (2015), které uvádějí, že mezi důležité oblasti při hodnocení školní zralosti patří tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav, poznávací (kognitivní) funkce, praceschopnost (pracovní předpoklady a návyky) a osobnost (emocionálně-sociální zralost). Do oblasti poznávacích funkcí zařazují následující schopnosti: vizuomotoriku a grafomotoriku, řeč, sluchové a zrakové vnímání, vnímání prostoru, času a základní matematické představy. Pro potřeby práce jednotlivé oblasti krátce představíme. Poznávacím (kognitivním) funkcím, konkrétně řeči a sluchovému vnímání, se detailněji věnují předchozí kapitoly.

➤ **Tělesný vývoj a zdravotní stav**

Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav souvisí s věkem dítěte. Oblast tělesné vyspělosti hodnotí praktický lékař, posuzuje, zda je dítě fyzicky vyztřalé na nástup do školy. V této oblasti mohou být značné individuální odlišnosti. Mohou se zde vyskytnout úskalí, jako je celková drobnost dítěte nebo jejich častá nemocnost (Bednářová, Šmardová, 2015).

➤ **Vývoj poznávacích (kognitivních) funkcí**

Schopnosti řadící se do **poznávacích (kognitivních) funkcí** jsou klíčové pro zvládnání trivia. Do kognitivní oblasti můžeme zařadit schopnost myšlení, analýzy, logického myšlení, zlepšování paměťových procesů nebo udržení pozornosti (Junovičová, Žáčková, 2014). Zrakové vnímání zahrnuje schopnost identifikovat a oddělit jednotlivé prvky ze sledovaného objektu. Propojování vjemů z těchto poznávacích procesů je podstatné pro intermodalitu, schopnost rozpoznat znakem písmeno a následně vědět, jak dané písmeno zní. Další složkou jsou motorické schopnosti, hrubá a jemná motorika. Obratnost dětské ruky a prstů se promítá do úrovně grafomotoriky a následného vedení tužky po papíru, které by mělo být plynulé, stejně tak do úchopu, který by neměl být křečovitý. Vnímání prostoru a času je podmínkou pro orientaci v prostoru a orientaci v sledu a uspořádání dne nebo jednotlivých činností a úkolů (Bednářová, Šmardová, 2015).

➤ **Sociální a emoční zralost**

Sociální a emoční zralost je mnohdy opomíjenou složkou, jedná se o schopnost a ochota akceptovat sociální normy. Dítě by mělo vědět, že existují určitá pravidla, kterým se musí podřídit. Jedná se také o schopnost vyslechnout a poslouchat i názory ostatních osob. Dítě by se mělo spontánně zapojovat do hry, umět se podělit o hračky, být nezávislé na rodiči a vyrovnat se změnami v každodenním programu. Se sociální zralostí úzce souvisí emoční zralost, schopnost dítěte regulovat své potřeby, přání, chování a nálady. Zde je důležité zmínit, že záleží také na tom, jak je okolí schopno na dítě reagovat a porozumět mu (Bednářová, Šmardová, 2015).

Školní zralost dětí je klíčovým faktorem pro úspěšný vstup do školního prostředí. Souvisí s ní nejen fyzický, kognitivní vývoj, ale také schopnost komunikovat a porozumět verbálním i neverbálním signálům. Kvalitní rozvoj řečových, jazykových a komunikativních dovedností přispívá pozitivně k celkové úrovni zralosti a připravenosti dítěte na školní prostředí a učení se. Podpora a stimulace těchto oblastí ve vzdělávacím procesu je důležitá při přípravě dětí na školní docházku (Bednářová, Šmardová, 2015). Kognitivním funkcím, konkrétně řeči, jazyku a komunikaci a sluchovému vnímání, se věnují předchozí kapitoly. Očekávané výstupy, kterých by mělo dítě v těchto oblastech dosáhnout před zahájením školní docházky, jsou rozepsány v Rámcově vzdělávacím plánu předškolního vzdělávání

(RVP PV, 2021). Tento dokument také zmiňuje například schopnost správné výslovnosti nebo ovládní dechu. Děti předškolního věku by měly být schopny pojmenovat většinu běžných objektů a samostatně vyjadřovat myšlenky a potřeby. Z oblasti sluchového vnímání se jedná o schopnost rozlišovat počáteční a koncové slabiky nebo porozumění slyšeného a jeho následné zopakování. Feldman (2019) uvádí, že motorické řečové dovednosti mohou u dětí do osmi let věku stále vyzávat. V období školního věku by však měla být srozumitelnost řeči absolutní.

Děti, které nastupují do školy, se mohou ve stupni zralosti při vstupu do školního prostředí lišit. Tyto rozdíly mezi jednotlivci mohou být významné. Je důležitá vyváženost jednotlivých oblastí a rovnoměrné rozvinutí všech složek školní zralosti. Děti se učí nové dovednosti, je důležitá trpělivost, důslednost a důvěra rodičů. Toto výchovné působení, které se týká všech dospělých obklopujících děti, mají vliv na rozvoj dítěte v mateřské škole a následně také na bezproblémový přechod z mateřské na základní školu (Otevřelová, 2016).

5. Výzkumná část

Výzkumná část bakalářské práce vychází z teoretických poznatků představených v částech předchozích, které se mimo jiné zabývaly oblastí sluchového vnímání u dětí předškolního věku. Výzkumná část je koncipována jako soubor případových studií dětí předškolního věku. Její součástí je dotazníkové šetření užitá jako způsob získávání informací od rodičů.

Cílem této části práce je aplikovat teoretické poznatky a zhodnotit úroveň schopností v jednotlivých oblastech sluchového vnímání u dětí předškolního věku. Dále zhodnotit efektivitu cvičení zaměřených na rozvoj sluchového vnímání. K vyhodnocení úrovně sluchového vnímání je využito vstupního a výstupního testu. V průběhu výzkumu je sledováno, jak děti reagují na jednotlivá cvičení zaměřená na rozvoj sluchového vnímání, postupně jsou sledovány jejich pokroky ve sluchových oblastech.

5.1 Cíl výzkumu

Výzkumná část práce se zaměřuje na aplikaci teoretických poznatků a hodnocení schopností dětí předškolního věku v různých oblastech sluchového vnímání. V práci jsou představeny aktivity rozvíjející jednotlivé oblasti sluchového vnímání. Dále je sledována a hodnocena úroveň sluchového vnímání u jednotlivých dětí. Pro hodnocení úrovně sluchového vnímání je použit vstupní a výstupní test. Během výzkumu jsou sledovány reakce dětí a jsou zaznamenávány jejich pokroky v této oblasti.

Ve výzkumu jsou využity aktivity zaměřené na rozvoj sluchového vnímání a jeho oblastí. Jednotlivé aktivity pokrývají oblast sluchové pozornosti, sluchové paměti, vnímání rytmu, sluchové analýzy a syntézy a sluchového rozlišování. Každá z aktivit je navržena tak, aby podpořila danou oblast sluchového vnímání s ohledem na individuální potřeby každého dítěte a podle toho, jaká oblast byla u dítěte identifikována jako oslabená či vyžadující další podporu.

Očekáváme, že prostřednictvím tohoto výzkumu bude možné zjistit, jaké jsou schopnosti sledovaných dětí předškolního věku v jednotlivých oblastech sluchového vnímání. Předpokládáme, že bude objasněno, do jaké míry je rozvinuta schopnost sluchového vnímání a zda tato úroveň odpovídá standardu pro daný věk dítěte. Dále očekáváme, že se díky výzkumu podaří identifikovat oblasti, ve kterých jsou děti slabší, a naopak zjistit, které

oblasti zvládají. Získané poznatky by mohly představovat inspiraci pro podporu rozvoje sluchového vnímání u dětí předškolního věku.

Z uvedených cílů byla stanovena hlavní výzkumná otázka.

Jaká je úroveň dovedností sledovaných dětí předškolního věku v oblasti sluchového vnímání?

Z hlavní otázky byly vyvozeny dílčí výzkumné otázky, které směřovaly k hlubšímu porozumění problematice sluchového vnímání u dětí předškolního věku.

- 1) Které oblasti sluchového vnímání jsou u sledovaných dětí dobře rozvinuty a ve kterých oblastech se objevují problémy?*
- 2) Jakým způsobem ovlivní cvičení zaměřená na rozvoj sluchového vnímání schopnosti sledovaných dětí a dojde-li k jejich zlepšení?*
- 3) Jaké jsou individuální rozdíly v úrovni sluchového vnímání mezi sledovanými dětmi předškolního věku a jak mohou být tyto rozdíly ovlivněny prostředím, ve kterém vyrůstají, podněty z okolí a dalšími faktory?*

5.2 Popis metody

V rámci výzkumné části práce byla zvolena kvalitativní metoda případových studií. Tato metoda umožňuje detailní a hloubkové zkoumání jednotlivých případů. Případové studie představují nástroj pro porozumění konkrétním situacím a kontextům, umožňují zkoumat rozmanitost a specifičnost každého jednotlivého případu (Švaříček, Šed'ová, 2007). Tato metoda byla zvolena proto, že umožňuje detailně popsat schopnosti a dovednosti dětí v jednotlivých oblastech sluchového vnímání a získat hlubší poznatky o rozmanitosti v jednotlivých případech.

Pro získávání informací byly využity metody sběru dat, které zahrnovaly použití dotazníku. Dotazník pro rodiče sloužil k získání základních informací o sledovaných dětech, jako je datum narození dítěte, rok nástupu do mateřské školy a dále informace o stavu řeči dítěte. Získávání informací bylo realizováno také pozorováním a aktivní participací, která

zahrnovala individuální práci s dětmi se zaměřením na zjišťování dovedností dětí v jednotlivých oblastech sluchového vnímání pomocí vstupního a výstupního testu a rozvoj jednotlivých oblastí sluchového vnímání prostřednictvím připravených aktivit. Podoba vstupního a výstupního testu a ukázka průběžných aktivit jsou k nahlédnutí v Příloze 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání (s. 6) a v Příloze 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání (s. 11). Průběžně byla kontrolována schopnost dětí plnit dané aktivity a následně byly výsledky hodnoceny. Aktivní participace umožnila přímou interakci s dětmi, poskytla možnost individuálního přístupu a celkově přispěla k hlubšímu porozumění problematice.

V rámci výzkumného procesu bylo využito audiozáznamu, který umožnil detailní analýzu zkoumaných jevů. Tento záznam poskytoval možnost opakovaného poslechu a podrobného zkoumání projevů. Při využívání audiozáznamu byly respektovány etické aspekty výzkumu, kterým se věnuje samostatná podkapitola 5.2.2 Etické aspekty výzkumu.

5.2.1 Dotazníkové šetření

Před samotným zahájením práce s dětmi proběhlo zjišťování informací o dítěti prostřednictvím dotazníků vyplněných rodiči. Dotazníky byly použity k získání základních informací o dětech a o jejich životním prostředí. Napomohly k lepšímu porozumění a přizpůsobení se dítěti tak, aby byl co nejlépe podpořen jeho celkový rozvoj. Dotazníky poskytly systematický způsob sběru dat, který umožnil shromáždit potřebné informace o dítěti v relativně krátkém čase. Získané informace umožnily komplexní pohled na dítě, ale i na prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Informace získané od rodičů byly důležité pro plánování a poskytování individuální podpory během průběžných aktivit s dětmi. Dotazník je k nahlédnutí v Příloze 2 – Dotazník pro rodiče (s. 4).

První část dotazníku se zaměřuje na zjištění roku narození dítěte a rok jeho nástupu do školy. Tyto informace poskytují přehled o tom, jak dlouho již dítě mateřskou školu navštěvuje. Tato znalost je důležitá pro pochopení souvislostí s jeho sociálním a vzdělávacím rozvojem. Další část dotazníku se týká počtu osob v domácnosti, které s dítětem žijí. Dotazník zjišťuje, kolik členů rodina má. Tato informace je podstatná pro posouzení prostředí, v němž dítě vyrůstá. Je důležité, aby dítě nebylo obklopeno pouze rodiči, ale také dalšími dětmi.

Interakce s vrstevníky je klíčová pro rozvoj sociálních dovedností, učení se spolupráce a budování emocionální stability.

Další otázky dotazníku se věnují stavu řeči dítěte. V dotazníku zjišťujeme, zda rodiče nějaké problémy zaznamenali a zda dítě navštěvuje odborníka, jako je logoped nebo jiný speciální pedagog. Tímto způsobem se dozvídáme, zda jsou si rodiče vědomi případných řečových vad dítěte a zda problémy řeší s odborníkem.

Část otázek dotazníku se zaměřuje na zájmy dítěte, jeho oblíbené činnosti a aktivity, které ho baví, ale také na ty, které nevyhledává. Tyto informace jsou potřebné k navazující práci s dětmi. Umožňují lépe porozumět jejich potřebám a zájmům. Znalost zájmů je důležitá proto, aby bylo možné vytvářet atraktivní aktivity, které budou lépe podporovat rozvoj dětí a zároveň přinášet radost a motivaci k učení. Díky dotazníku také zjišťujeme, jaké pracovní činnosti dítě baví, zda rádo maluje, kreslí, lepí nebo se věnuje jiným tvůrčím aktivitám. Díky poznání preferencí v těchto činnostech je možné přizpůsobit a cílit aktivity tak, aby byly pro dítě podnětné.

Další otázka v dotazníku se týká aktivit, které rodiče s dětmi provádějí a jak často je s nimi vykonávají. Tato otázka sleduje, jak se rodiče věnují svým dětem, kolik času s nimi tráví. Informace jsou potřebné pro posouzení rodinného prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Rodičovská interakce a angažovanost mají klíčový vliv na sociální, emocionální a kognitivní vývoj dítěte. Děti potřebují podporu a interakci s dospělými, aby se naučily komunikovat, budovat vztahy a rozvíjet své dovednosti a schopnosti. Tyto informace poskytují cenný vhled do rodinné dynamiky.

Jedna z otázek dotazníku sleduje, zda dítě navštěvuje další kolektiv kromě mateřské školy, například různé volnočasové aktivity nebo kroužky pro předškoláky. Zjištění, zda dítě navštěvuje další kolektiv kromě mateřské školy, nám pomáhá lépe porozumět jeho sociálním potřebám. Navštěvování dalších kolektivů může dítěti poskytnout možnost setkávat se s vrstevníky mimo školní prostředí, to příznivě podporuje budování sociálních vztahů, učení se spolupráci a komunikaci s ostatními. Takové aktivity mohou dítěti poskytnout příležitost rozvíjet své dovednosti a zájmy v různých oblastech, což přispívá k jeho celkovému osobnostnímu a intelektuálnímu rozvoji.

5.2.2 Etické aspekty výzkumu

V průběhu výzkumu byl zajištěn souhlas rodičů dětí, kteří podepsali informovaný souhlas se zapojením svého dítěte do výzkumu a vyjádřili svolení se zpracováním osobních údajů. Veškeré informace získané v průběhu výzkumu jsou prezentovány anonymně a neposkytují žádné citlivé údaje, které by mohly ohrozit bezpečnost či soukromí respondentů. Kromě toho jsou veškerá jména respondentů v rámci výzkumu anonymizována, aby se zabránilo jejich identifikaci. Takové opatření zajišťuje ochranu soukromí a bezpečnost všech účastníků výzkumu.

V rámci výzkumného procesu bylo dále využito nahrávání rozhovorů s dětmi, a to také za souhlasu rodičů. Tyto audiozáznamy sloužily výhradně pro interní potřeby výzkumu. V souladu s nařízením GDPR a respektováním soukromí dětí jsou audiozáznamy použity pouze za účelem výzkumu a nebudou tak poskytovány třetím stranám. Rodičům byly poskytnuty informace o účelu nahrávek a jejich použití v rámci výzkumu.

V Příloze 1 – Informovaný souhlas rodičů (s. 2) se nacházejí formuláře zahrnující informovaný souhlas zákonných zástupců a prohlášení o zpracování osobních údajů dětí. Vyplněné formuláře jsou pečlivě uschovány s ohledem na zachování důvěrnosti a respektování zásad ochrany osobních údajů.

5.3 Realizace výzkumu

Průběh vypracování práce a sběru dat byl pečlivě naplánován s ohledem na jednotlivé fáze výzkumu. Během května a června 2023 probíhalo vyhledávání vhodné literatury a zdrojů k teoretické části práce, ty posloužily jako podklad pro následné vytvoření výzkumného materiálu. V průběhu července a srpna 2023 byl tento materiál připravován a upravován v souladu s tvořením materiálů pro výzkumné šetření. Na začátku září 2023 bylo navázáno spojení s vedením mateřské školy. V rámci výzkumu došlo nejprve k oslovení základní a mateřské školy, následně byla navázána spolupráce se zástupkyní ředitele pro mateřskou školu.

Pro realizaci výzkumu byla zvolena mateřská škola sídlící ve Středočeském kraji, a to především z toho důvodu, že se jedná se o nejmenší mateřskou školu ve městě. Charakter mateřské školy tedy poskytuje možnost získat hlubší a důvěrnější vhled do prostředí, kde

děti tráví svůj čas, a tak i lépe porozumět jejich interakcím a potřebám. Mateřskou školu navštěvuje dohromady 62 dětí, které jsou rozděleny do třech oddělení. Nižší počet dětí v odděleních mateřské školy umožňuje lepší zaměření na individuální potřeby jednotlivých dětí. Prostředí mateřské školy je více přívětivé a vytváří ideální podmínky pro klidnou práci s dětmi.

Po úspěšném oslovení vedení školy byly na začátku září 2023 vybrány děti, které se měly zúčastnit výzkumu. Popis výzkumného vzorku bude dále podrobněji uveden v následující podkapitole 5.3.1 Charakteristika výzkumného vzorku. Rodičům těchto dětí byl před zahájením výzkumu předložen informovaný souhlas s účastí jejich dítěte ve výzkumu. Rodiče byli seznámeni s jeho průběhem. Jeho etické aspekty jsou rozepsány v předchozí podkapitole.

V říjnu 2023 proběhlo u vybraných dětí úvodní testování pomocí vstupního testu. Ten poskytl informace potřebné pro následnou práci s dětmi. Po dobu tří měsíců, tedy v průběhu října, listopadu a prosince 2023, docházelo jednou týdně k práci s dětmi, během které byly realizovány plánované aktivity zaměřené na rozvoj jednotlivých oblastí sluchového vnímání. Tento postup byl zvolen s ohledem na to, aby nedocházelo k časovým prodlevám mezi jednotlivými setkáváními s dětmi. Díky pravidelným návštěvám byla možnost flexibilně reagovat na případné změny v plánu a v případě nemoci dítěte bylo možné aktivity dokončit v náhradním termínu a zachovat tak kontinuitu průběhu výzkumu. Pravidelná frekvence setkávání s dětmi přispěla k vytvoření návyku a lepší spolupráci. Aktivity probíhaly vždy v dopoledních hodinách, aby co nejlépe zapadaly do denního rozvrhu mateřské školy. Každému dítěti byla v těchto hodinách věnována individuální pozornost. Činnosti vždy probíhaly v oddělené místnosti, která zajistila klidné prostředí pro práci.

V závěru prosince 2023 bylo provedeno závěrečné testování, jehož výsledky posloužily k celkovému zhodnocení výzkumného šetření a následnému vypracování výzkumné části bakalářské práce.

5.3.1 Charakteristika výzkumného vzorku

K realizaci výzkumného šetření bylo vybráno 5 dětí předškolního věku navštěvujících mateřskou školu ve Středočeském kraji. Jednalo se o dvě dívky a tři chlapce podobného věku – narozených v roce 2017 nebo v roce 2018 s rokem nástupu do mateřské školy v roce 2020

nebo 2021. Do výzkumného šetření byly záměrně zařazeny děti, které měly narušenou oblast řeči, jazyka a komunikace, zároveň však některé z nich nebyly v péči logopeda. Jelikož bylo výzkumné šetření zaměřeno na oblast sluchového vnímání, jehož vývoj úzce souvisí s vývojem řeči, jazyka a komunikace, do výzkumu byly vybrány děti bez sluchové vady a narušeného sluchového vnímání. K zachování anonymity vybraných dětí bude v rámci výzkumného šetření použito pro jejich identifikaci označení Dítě J, Dítě M, Dítě A, Dítě V, Dítě L.

5.3.2 Charakteristika a cíl vstupního testu sluchového vnímání

Před zahájením individuální práce zaměřené na rozvoj sluchového vnímání byl s vybranými dětmi proveden vstupní test. Jeho cílem bylo zjistit, jak děti zvládají úkoly z jednotlivých oblastí sluchového vnímání. Díky informacím získaným ze vstupního testu bylo možné identifikovat oblasti, ve kterých se dětem dařilo více, které oblasti ovládaly, stejně jako oblasti, ve kterých se jim nedařilo a ve kterých potřebovaly podporu. Na základě jeho provedení byla poté navržena a přizpůsobena forma průběžného rozvoje sluchového vnímání prostřednictvím jednotlivých aktivit tak, aby odpovídala potřebám a schopnostem každého dítěte. Na základě vstupního testu bylo možné se zaměřit na takové oblasti sluchového vnímání, které dítěti činily největší obtíže. Charakteristiku průběžného rozvoje sluchového vnímání nalezneme v podkapitole 5.3.4 Průběžný rozvoj sluchového vnímání.

Při sestavování úkolů, které byly součástí vstupního testu, vycházíme z dovedností, které by dítě v předškolním věku s předpokladem intaktního vývoje mělo zvládnout. Na základě výsledků vstupního testu bylo možné identifikovat oblasti, ve kterých dítě potřebuje podporu. Ve vstupním testu byly použity úkoly pokrývající oblast sluchové pozornosti, sluchové paměti, vnímání rytmu, sluchové analýzy a syntézy a sluchového rozlišování. Podoba vstupního testu je uvedena v Příloze 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání (s. 6). Pro provedení vstupního a výstupního testu byly využity materiály z knihy Diagnostika dítěte předškolního věku od Bednářové a Šmardové (2015). Aktivitě vycházely z knihy Předcházíme poruchám učení (Sindelarová, 2016) a Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky (Švancarová, Kucharská, 2012). Pro výběr aktivit byla také navázána spolupráce s učitelkou v mateřské škole a s klinickou logopedkou, která s touto mateřskou

školou nespolupracuje. Aktivita byla upravena a modifikována podle potřeb výzkumné práce.

Před zahájením vstupního testu byl s dětmi navázán příjemný a přátelský rozhovor týkající se jejich zájmů, což mělo za cíl uvolnit atmosféru a získat jejich důvěru. Poté bylo dětem stručně vysvětleno, co je bude během testu čekat. Před každou aktivitou byl s dětmi prováděn zácvikový úkol, který sloužil k upřesnění a zajištění toho, že děti budou úkolu rozumět. Cílem tohoto postupu bylo vytvořit dětem příznivé prostředí a minimalizovat možné stresové prvky spojené s plněním úkolů. Při realizaci úkolů bylo zapotřebí zajistit, aby prostředí, ve kterém se budou tyto úkoly provádět, bylo klidné a bez rušivých vlivů.

V následujícím textu se zaměříme na představení jednotlivých úkolů, které byly použity v rámci vstupního a výstupního testu. První úkol byl zaměřený na **sluchovou pozornost**. Jeho podoba je uvedena v Příloze 3, Sluchová pozornost (s. 6). Cílem bylo zjistit schopnosti dítěte zapamatovat si určité slovo a následně ho identifikovat během poslechu krátkého příběhu. Dítě mělo poslouchat a reagovat tlesknutím ve chvíli, kdy domluvené slovo uslyšelo, v tomto případě slovo „medvídek“. Zácvikový úkol před samotným úkolem spočíval v pochopení tohoto úkolu prostřednictvím reakce tlesknutím na jiné dohodnuté slovo, než které bylo využito v testu. Po zácvikovém úkolu následoval hlavní úkol. Tento úkol také sledoval schopnost dítěte soustředit se na poslech, zapamatovat si slovo a správně na něj reagovat v daném příběhu. Bylo nutné zvolit vhodný text, který odpovídal věkové úrovni dítěte. Slovo, které měly děti za úkol identifikovat, nebylo při čtení příběhu nijak zdůrazňováno. Během tohoto úkolu bylo možné rozpoznat a reagovat na celkem sedm výskytů slova „medvídek“ v textu, které bylo předem dohodnuto. V případě, že dítě netlesklo, bylo to považováno za chybu.

V úkolu zaměřeném na **sluchovou paměť** jsme se snažili posoudit schopnost dítěte zapamatovat si několik slov a reprodukovat je ve správném pořadí. Dítě bylo vyzváno, aby naslouchalo větě, která se postupně prodlužovala a rozšiřovala o další slova. Dítě si tato slova postupně přidávaná do věty mělo zapamatovat. Po provedení zácvikového úkolu následovalo plnění hlavního úkolu. Dítě bylo postupně konfrontováno s větami obsahujícími stále více slov. Aby se dítě mohlo soustředit na poslouchání a zapamatování si slov, bylo dbáno na to, aby byl úkol prováděn bez rušivých okolních vlivů. Dále bylo zajištěno, aby

byl úkol pro dítě přístupný a skládal se z věty složené ze slov, se kterými se dítě může setkat v běžném životě. Byla zvolena věta týkající se nákupu, což je situace, kterou děti běžně zažívají. Během tohoto úkolu bylo možné si zapamatovat celkem pět slov. V případě, že si dítě na slovo nevzpomnělo, bylo to považováno za chybu. Zároveň bylo sledováno, zda dítě při reprodukci slov zachovalo jejich pořadí. Celkové znění tohoto úkolu je uvedeno v Příloze 3, Sluchová paměť (s. 7).

Úkol zaměřený na **vnímání rytmu** byl navržen s cílem posoudit schopnost dítěte reprodukovat slyšené rytmické vzory složené z dlouhých a krátkých tónů. Jeho podoba je uvedena v Příloze 3, Vnímání rytmu (s. 8). Pro zvládnutí tohoto úkolu bylo nejprve nezbytné seznámit děti s používáním bzučáku. V zácvikovém úkolu si dítě procvičilo bzučení tím, že si představovalo, jak řídí mašinku. Dítě zkoušelo produkovat krátké a dlouhé houkání odpovídající krátkému nebo dlouhému zabzučení. Dítě si mělo uvědomit, že pokud chce houkat dlouze, musí bzučák podržet déle, a naopak pro krátké zahoukání postačí jen zmáčknout tlačítko na bzučáku a hned ho pustit. V hlavním úkolu dítě poslouchalo různé kombinace dlouhých a krátkých tónů provedených pomocí bzučáku, které jsou v práci pro lepší přehlednost zaznamenány pomocí teček a čar. Dítě si mělo tyto kombinace zapamatovat a následně je reprodukovat pomocí svého bzučáku. Během úkolu byly dětem předkládány jednodušší a později složitější rytmické vzory, které zahrnovaly různé varianty krátkých a dlouhých tónů. Celkem bylo možné reprodukovat šest rytmických vzorů. Pokud dítě nedokázalo přesně reprodukovat rytmický vzor, jednalo se o chybu.

Úkol z oblasti **sluchové analýzy a syntézy** zjišťoval schopnost dítěte rozpoznávat hlásky na začátku a na konci slov. Znění tohoto úkolu je uvedeno v Příloze 3, Sluchová analýza a syntéza (s. 9). Při zácvikovém úkolu jsme společně s dítětem trénovali identifikaci hlásky na začátku u slova „sůl“ a identifikaci hlásky na konci u slova „myš“. Dítěti jsme zdůraznili a prodloužili hlásky u příslušných slov na začátku nebo na konci tak, aby si jednotlivé hlásky snáz uvědomilo. Pro pochopení hlásek vyskytujících se na konci slov bylo využito zrcadla. Díky vizuální podpoře si dítě lépe uvědomilo hlásku, kterou vyslovovalo. Po zácvikovém úkolu se dítě přesunulo k plnění hlavního úkolu, který obsahoval slova s různými počátečními a koncovými hláskami. V první části mělo dítě identifikovat hlásky na začátku slov u následujících slov: „ocas“, „slon“, „šála“, „kolo“, „pusa“, „tunel“. Druhá část úkolu

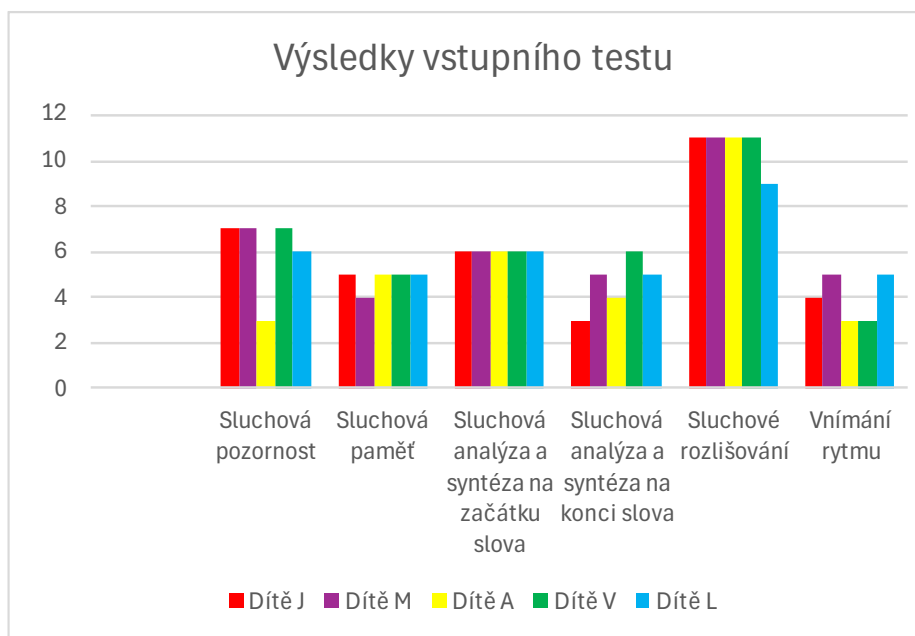
zahrnovala identifikaci koncových hlásek ve slovech „les“, „máš“, „pátek“, „nákup“, „výlet“, „autobus“. Úkol se zaměřoval na schopnost dítěte uvědomit si přítomnost hlásek ve slově, a proto byla vybrána slova začínající a končící na hlásky, které dítěti nedělají problémy ve výslovnosti a jsou běžnou součástí jeho řeči. Tato slova byla vybrána na základě informací z dotazníků od rodičů a konzultací s učitelkou mateřské školy, která byla v přímém kontaktu s dítětem a byla schopna posoudit, které hlásky dítě bez obtíží používá v každodenní komunikaci. Aktivita byla strukturována tak, že určování hlásek na začátku a na konci slov se provádělo odděleně, aby si dítě uvědomilo rozdíl v tom, zda má hlásky určovat na začátku nebo na konci slov. Během tohoto úkolu mohlo dítě správně určit dvanáct hlásek, šest z nich na začátku slov a dalších šest na jejich konci.

V úkolu zaměřeném na **oblast sluchového rozlišování** bylo zjišťováno, zda dítě dokáže identifikovat rozdíly mezi dvěma podobně znějícími slovy. Závčikový úkol představoval porovnání dvou slov, aby dítě pochopilo, co od něj bude v hlavním úkolu očekáváno. Dítě poslouchalo dvojici slov „zvoní – zvony“, zjišťovali jsme, zda mezi nimi slyší rozdíl. Podobně jsme pokračovali s dalšími dvojicemi „hadi – hadi“ a dvojicí slov „hadi – hady“, aby si dítě uvědomilo, že některá slova mohou být rozdílná, zatímco jiná se mohou shodovat. V hlavním úkolu mělo dítě poslouchat dvojice slov a určovat, zda jsou slova shodná nebo rozdílná. Mezi slovy, která muselo dítě porovnat, byly dvojice „platy – platí“, „světy – světy“, „rány – ranní“, „hladí – hladí“, „lupeny – lupeny“, „učení – učený“, „ploty – ploty“, „plody – plodí“, „rady – radí“, „krásný – krásný“, „brány – braní“. Cílem tohoto úkolu bylo zjistit, jak dobře dítě dokáže rozlišovat jemné rozdíly mezi slovy, která znějí stejně a která rozdílně. Dítě se snažilo určit, zda daná slova zněla stejně, nebo byla rozdílná. Pro tento úkol byla vybrána slova smysluplná. V tomto úkolu bylo možné správně určit jedenáct dvojic. Celkové znění tohoto úkolu je uvedeno v Příloze 3, Sluchové rozlišování (s. 10).

5.3.3 Výsledky vstupního testu

Tato podkapitola shrnuje výsledky vstupního testu. Zaměřuje se komplexně na úspěšnost dětí v jednotlivých oblastech sluchového vnímání. Problematickým oblastem sluchového vnímání je podrobněji věnována pozornost v kazuistikách zaměřených na konkrétní děti, viz kapitola 5.4 Kazuistiky dětí. V úkolu zaměřeném na oblast sluchové pozornosti se podařilo

zapamatovat a poté identifikovat všechny výskyty dohodnutého slova „medvídek“ Dítěti J, Dítěti M a Dítěti V. Dítě L bylo schopné identifikovat většinu výskytů slova „medvídek“, zapomnělo pouze na jeden výskyt slova v textu. Dítě A se v tomto úkolu potýkalo s většími obtížemi, protože zachytilo pouze tři ze sedmi výskytů slova v textu. V oblasti sluchové paměti se nejvíce dařilo Dítěti J, Dítěti V a Dítěti L. Tyto děti si dokázaly zapamatovat všechna slova a zachovaly i jejich pořadí. Dítě A si dokázalo zapamatovat všechna slova, zaměnilo pouze jejich pořadí. Nejméně se dařilo Dítěti M. Dítě M si nevybavilo jedno slovo a zaměnilo pořadí mezi slovy. Oblast vnímání rytmu byla nejproblematictější pro Dítě V a Dítě A. Tyto děti dokázaly reprodukovat tři ze šesti rytmických vzorů. Dítě J chybovalo v reprodukci dvou rytmických vzorů. Dítě M a L zvládlo reprodukovat všechny rytmické vzory kromě jednoho. V úkolu zaměřeném na oblast sluchové analýzy a syntézy se všem dětem podařilo identifikovat hlásku na začátku slova. V určování hlásky na konci slov bylo bezchybné pouze Dítě V. Dítě L a Dítě M chybovaly v určování jedné hlásky, Dítě A ve dvou hláskách a Dítě J v identifikaci třech hlásek. Oblast sluchového rozlišování zaměřenou na určování rozdílů mezi dvojicemi slov zvládlo úspěšně Dítě J, Dítě M, Dítě A a Dítě V, dvě chyby v určování rozdílů udělalo Dítě L. Přehled výsledků vstupního testu ukazuje Graf 1 – Výsledky vstupního testu.

Graf 1 – Výsledky vstupního testu

5.3.4 Průběžný rozvoj sluchového vnímání

Na základě výsledků vstupního testu sluchového vnímání byla zahájena práce s vybranými dětmi prostřednictvím aktivit cílených na rozvoj jednotlivých oblastí sluchového vnímání. Tyto aktivity byly vybírány v souladu s individuálními potřebami dětí. Zaměřovaly se především na oblasti, ve kterých děti dosahovaly horších výsledků. Tento program rozvoje sluchového vnímání byl realizován po dobu tří měsíců s frekvencí jednou týdně. Proces rozvoje sluchového vnímání probíhal individuálně a s každým dítětem zvlášť v samostatné místnosti za účelem maximalizace efektivity a zajištění klidného prostředí pro práci.

V této podkapitole budou prezentovány aktivity, které byly realizovány v rámci průběžné práce s vybranými dětmi. Tyto aktivity budou systematicky uspořádány podle specifických oblastí sluchového vnímání a budou zohledňovat oblast sluchové pozornosti, sluchové paměti, vnímání rytmu, sluchové analýzy a syntézy a sluchového rozlišování. Tyto oblasti byly zkoumány i ve vstupním testu. Některé z představených aktivit mohou být zařazeny do více kategorií, jelikož podporují více aspektů sluchového vnímání. Pro potřeby práce a její srozumitelnost a přehlednost jsou tyto aktivity zařazeny pouze do jedné kategorie podle toho, na kterou oblast sluchového vnímání byl kladen v dané aktivitě větší důraz.

Pro realizaci těchto aktivit byly využity materiály z Diagnostiky dítěte předškolního věku od Bednářové a Šmardové (2015). Pro tvorbu a realizaci jednotlivých aktivit sloužila dále jako inspirace kniha Hry s hudbou a techniky muzikoterapie (Šimanovský, 2011). Další aktivity byly převzaty z knihy Předcházíme poruchám učení (Sindelarová, 2016) a Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky (Švancarová, Kucharská, 2012). Některé z aktivit byly upraveny nebo modifikovány v souladu s potřebami práce, například byla provedena úprava použitých slov. Některé aktivity byly zkompletovány ve spolupráci s klinickou logopedkou a učitelkou v mateřské škole.

Rozvoj **sluchové pozornosti** byl realizován prostřednictvím aktivity nazvané „*Brčka*“. Tato aktivita rozvíjela schopnost udržet pozornost a správně ovládat dech prostřednictvím napodobování různě dlouhých tónů, které dítě slyšelo. Druhá aktivita, „*Poskoč, když*“, spočívala v naslouchání řadě slov. Mezi těmito slovy bylo zařazeno jméno dítěte nebo předem domluvené slovo. Dítě na toto domluvené slovo reagovalo skokem dopředu. Další realizovaná aktivita „*Poznej zvuk*“ se zaměřovala na sluchovou pozornost, rozlišování

zvuků a jejich lokalizaci. Úkolem dítěte bylo identifikovat různé zvuky, jako je mačkání papíru, stříhání nebo pískání a určit jejich zdroj. Jedna z aktivit zaměřených na rozvoj sluchové pozornosti a schopnost soustředit se na melodii „*Poznáš písničku?*“ spočívala v rozpoznávání známých melodií dětských písní. Dítě se snažilo písničku poznat pouze podle melodie, která jim byla hrána na zobcovou flétnu. Jednotlivé aktivity jsou uvedené v Příloze 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchová pozornost (s. 11).

Oblast **sluchové paměti** byla rozvíjena pomocí aktivity, která spočívala ve schopnosti dítěte zapamatovat si slyšená slova a následně je s pomocí obrázků správně uspořádat v pořadí, ve kterém slova slyšelo. Další aktivita navazovala na první úkol, kdy dítě určovalo, které slovo v řadě slyšelo jako první a které jako poslední. Postupně se počet slov v řadě zvyšoval. Mezi další aktivity zaměřené na sluchovou paměť byla aktivita „*Sluchové pexeso*“. Úkolem dítěte bylo zapamatovat si zvuky, rozlišit je mezi sebou a následně poznat co nejvíce stejných zvuků. Další aktivity jsou popsány v Příloze 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchová paměť (s. 16).

Rozvíjení **vnímání rytmu** probíhalo prostřednictvím aktivity „*Ozvěna*“. Touto aktivitou se rozvíjela schopnost koncentrace a zapamatování si slyšeného rytmu a jeho následné zopakování. Úkolem dětí bylo zapamatovat si rytmy, které jim byly předvedeny. Rytmy byly realizovány tleskáním rukama, pleskáním do stehů a dupáním nohama. Další činnosti byly zaměřené na rýmování. V těchto aktivitách dítě rozhodovalo, zda se jednotlivá slova rýmují. Na tyto aktivity navazovala cvičení, která podněcovala dítě k hledání rýmů a k jejich vymýšlení. Dětem byly poskytnuty kartičky s obrázky jako podpora při vytváření rýmů. V případě obtíží měly děti možnost vybrat rýmující se slovo z předem daných možností, ze kterých vhodné slovo zvolily, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Vnímání rytmu (s. 14).

Mezi aktivitami rozvíjejícími oblast **sluchové analýzy a syntézy** byla použita aktivita „*Vytleskej slova*“, ve které bylo úkolem dítěte rozložit slovo na slabiky a určit jejich počet. Dítě si slovo vytleskalo. Kolikrát tlesklo, tolik mělo slovo slabik. Další aktivity se zaměřovaly na skládání slov z hlásek. Úkolem dítěte bylo složit slovo, které slyšelo rozložené na jednotlivé hlásky, a říct ho ve složené podobě. V další aktivitě „*Tleskni, až...*“

mělo dítě vyhledávat hlásky ve slovech nebo určit, zda slovo danou hlásku obsahuje. Hledání hlásky bylo realizováno v řadě hlásek, ve slabikách a ve slovech, kde se hláska vyskytovala na začátku, uprostřed a na konci slov. Mezi úkoly, které rozvíjely tuto oblast, patřila například cvičení zaměřená na třídění slov do skupin podle počtu slabik nebo podle začínající hlásky. Během těchto aktivit dětem pomáhaly obrázky, na kterých byla tato slova zobrazena. Úkolem dítěte bylo vybrat taková slova, ve kterých domluvenou hlásku neslyší. Jednotlivé aktivity jsou uvedeny v Příloze 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchová analýza a syntéza (s. 17).

Oblast **sluchového rozlišování** byla rozvíjena pomocí aktivity „Závody zvířátek“. V této aktivitě mělo dítě za úkol zvolit, které zvířátko správně pojmenovalo obrázek. Dítě v této roli učitele mělo za úkol kontrolovat, které zvířátko vyslovilo slovo správně, a za správnou odpověď ho posunout dopředu. Jednalo se například o slova „noc – nos“, „kos – koš“, „kosa – koza“, „hodiny – holiny“. V dalších aktivitách bylo úkolem dítěte rozpoznat, zda jsou dvě slova shodná nebo rozdílná. Záměrně byly zařazeny i dvojice slov, které byly stejné, aby dítě pozorně poslouchalo. Následně dítě rozlišovalo i slova bez významu. Další úkoly byly zaměřené na porovnávání výšek tónů. Úkolem dítěte bylo poslouchat dva různé tóny odlišné svojí výškou. Jako motivace pro tento úkol byla použita zvířátka, která „zpívala“ jednotlivé tóny. Dítě pak umísťovalo zvířátka na příčky z kostek podle toho, jaké zvířátko zazpívalo výš, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchové rozlišování (s. 19).

Aktivity, které byly s dětmi realizovány, cílily nejen na rozvoj oblastí sluchového vnímání, ale podporovaly i oblast jemné motoriky, vizuálního vnímání a komunikačních a sociálních dovedností. Práce s různými zvuky a melodiemi vedla děti k rozvoji smyslu pro hudbu a vnímání rytmu. Jednotlivé aktivity jsou představeny v Příloze 4 - Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání (s. 11).

5.3.5 Výstupní test sluchového vnímání

Výstupní test sluchového vnímání byl shodný s testem vstupním. Jeho obsah a charakteristika jsou podrobně popsány v podkapitole 5.3.2 Charakteristika a cíl vstupního testu sluchového vnímání. Před výstupním testem probíhal systematický trénink a realizace aktivit zaměřených zejména na oblasti, ve kterých dítě dosáhlo ve vstupním testu horších výsledků. Cílem provedení výstupního testu bylo získat informace o tom, zda došlo k pokroku v jednotlivých oblastech sluchového vnímání, a zjistit, zda trénink a realizace aktivit a cvičení zaměřených na rozvoj jednotlivých oblastí sluchového vnímání ovlivní výsledek ve výstupním testu.

Dítě J, se kterým jsme se zaměřili na oblast sluchové analýzy a syntézy, prokázalo zlepšení ve srovnání se vstupním testem v identifikaci koncových hlásek slov. Zatímco při vstupním testu mělo dítě problémy s identifikací tří koncových hlásek, nyní chybovalo pouze ve dvou případech. Srovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu s Dítětem M, u kterého jsme sledovali oblast sluchové paměti, ukazuje také pozitivní změny. Při vstupním testu si dítě nedokázalo vybavit jedno slovo z pěti a dále nebylo schopno udržet jejich pořadí. V testu výstupním si dítě zapamatovalo všech pět slov, nicméně stále nedokázalo zachovat jejich pořadí. S Dítětem A jsme se zaměřili na oblast sluchové pozornosti. Ve vstupním testu bylo schopné zachytit tři slova ze sedmi. Ve výstupním testu se však dítě dokázalo zlepšit. Dokázalo si zapamatovat šest slov ze sedmi, taktéž bylo pozorováno zrychlení reakcí během realizace cvičení ve srovnání se vstupním testem. Srovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu u Dítěte V bylo zaměřeno na oblast vnímání rytmu. Při vstupním testu dítě zvládlo zopakovat tři ze šesti rytmických vzorů. Při výstupním testu došlo ke zlepšení, kdy dítě dokázalo zopakovat čtyři ze šesti rytmických vzorů. Také bylo pozorováno zlepšení ve schopnosti rozlišovat a oddělovat krátké a dlouhé tóny. Při srovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu u Dítěte L, zaměřeného na oblast sluchového rozlišování, dokázalo dítě určit deset dvojic z jedenácti, což bylo zlepšení oproti výsledku ze vstupního testu, kde zvládlo určit devět dvojic z jedenácti. Hodnocení výstupního testu je uvedeno detailněji u jednotlivých dětí v následujících kapitolách.

5.4 Kazuistiky dětí

Následující kazuistiky dětí nabídnou stručné seznámení s dítětem, které vychází z informací získaných prostřednictvím dotazníků vyplněných rodiči. Dále zde budou předloženy výsledky ze vstupního testu. Bude představeno, jaká oblast sluchového vnímání byla pro dítě problematická a jakým způsobem byla tato oblast u dítěte rozvíjena. Nakonec budou uvedeny výsledky výstupního testu a dojde ke zhodnocení pokroku. U každého dítěte bude uveden graf, který vizualizuje posun v oblasti, která byla po provedení vstupního testu identifikována jako problematická. U Dítěte J jsou k dispozici dva grafy, a to z důvodu, že oblast sluchové analýzy a syntézy byla posuzována při identifikaci hlásek na začátku slov a na konci slov zvlášť. Na závěr každé kazuistiky bude poskytnuto doporučení ohledně dalších aktivit, které by mohly být vhodné pro další rozvoj dítěte.

5.4.1 Kazuistika – Dítě J

Dítě J se narodilo v březnu roku 2017, do mateřské školy nastoupilo v roce 2020 a má odklad školní docházky. Žije s rodiči, prarodiči a jedním sourozencem. Rodiče dítěte jsou si vědomi vyskytující se narušené komunikační schopnosti. Během práce s dítětem byly patrné především odchylky ve výslovnosti hlásek R a Ř. Rodiče uvádějí, že s dítětem od třetího roku pravidelně navštěvují soukromého klinického logopeda. V minulém roce pracovali na nácviku hlásek Č, Š, Ž. Dále s dítětem od šestého roku dvakrát měsíčně navštěvují speciálního pedagoga, se kterým se zaměřují na oblast grafomotoriky. Z pracovních činností dítě nejvíce baví kreslení, vybarvování omalovánek nebo stavění ze stavebnice Lego. Dalšími aktivitami, o které dítě jeví zájem, je hraní s plyšáky a figurkami a hraní her na tabletu. Dítě nevyhledává aktivity, které jsou pro něj zdlouhavé a u kterých prohrává. Rodiče si s dítětem čtou nebo vyprávějí příběhy několikrát týdně večer před spaním. Kromě zájmového kroužku zaměřeného na sport, který dítě navštěvuje jednou týdně, jiné volnočasové aktivity v současné době nemá.

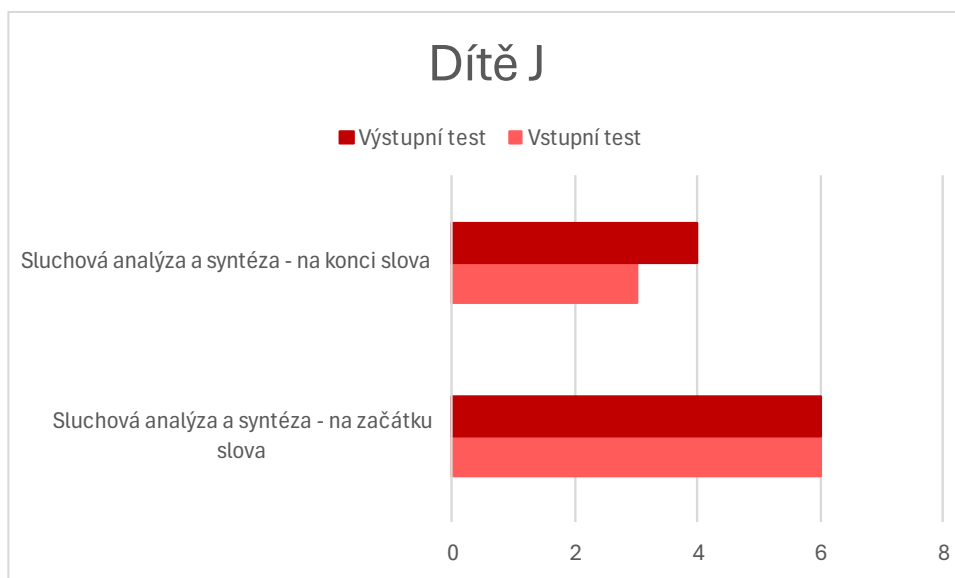
Oblast sluchové pozornosti nebyla pro toto dítě náročná. S dítětem byl proveden zácvikový úkol, aby pochopilo, co je po něm vyžadováno. Již při zácviku bylo patrné, že dítě úkolu rozumí a že s ním nejspíš nebude mít velký problém. V průběhu hlavního úkolu dítě na hledané slovo reagovalo tlesknutím okamžitě bez prodlevy. Dítě dokázalo identifikovat všechna slova. Podobně se dítěti dařilo i v oblasti sluchové paměti. Dítě si zapamatovalo

všechny slova, zachovalo i pořadí, ve kterém slova slyšelo. V oblasti vnímání rytmu zvládlo dítě zopakovat čtyři z šesti rytmických vzorů. Chybovalo v rytmických vzorů d) a f), viz Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání, Vnímání rytmu (s. 8). Oblast sluchové analýzy a syntézy byla pro dítě nejproblematictější. Dítě dokázalo identifikovat hlásku na začátku všech slov, v identifikaci hlásek na konci slov chybovalo ve třech případech ze šesti, a to u slov „nákup“, „autobus“ a „výlet“. V oblasti sluchového rozlišování se dítěti dařilo a zvládlo ve všech případech určit, zda jsou jednotlivé dvojice stejné nebo rozdílné.

Při vstupním testu bylo zjištěno, že dítě projevuje oslabení především v oblasti sluchové analýzy a syntézy. Na základě tohoto zjištění byly s dítětem realizovány průběžné aktivity, které se zaměřovaly především na rozvoj této oblasti, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchová analýza a syntéza (s. 17). Aktivita „Skládání slov“, ve které mělo dítě poznat, o které slovo se jedná, pokud uslyší slovo rozložené na hlásky, byla pro dítě zprvu obtížná. Dítě dokázalo zopakovat jednotlivé hlásky, už je ale nedokázalo složit v celek. Proto byl úkol doplněn o obrázky, které dítěti pomáhaly s výběrem správných slov. S vizuální podporou se dítěti dařilo lépe. V aktivitě „Tleskni až...“, dokázalo dítě zachytit hlásku R na začátku, uvnitř i na konci slov. V aktivitě zaměřené na vytleskávání slov „Vytleskej slova“, dokázalo určovat počet slabik i u slov víceslabičných. V takto zaměřené aktivitě pracovalo dítě rychle a bez obtíží. V aktivitě „Hledání obrázků“ bylo pro dítě snazší poslouchat a následně vybírat slova, ve kterých se daná hláska nevyskytuje, než přímo určovat, jakou hláskou slova začínají.

Srovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu u Dítěte J ukazuje na pozitivní pokrok v několika oblastech sluchového vnímání. Dítě J, se kterým jsme se zaměřili na oblast sluchové analýzy a syntézy, se v této oblasti zlepšilo oproti vstupnímu testu v identifikaci jedné hlásky na konci slova. Stejně jako u vstupního testu dítě dokázalo identifikovat hlásku na začátku všech slov, v identifikaci hlásek na konci slov chybovalo nyní pouze ve dvou případech oproti vstupnímu testu, kdy chybovalo ve třech případech. V oblasti sluchové pozornosti dokázalo identifikovat šest ze sedmi slov, oproti vstupnímu testu se tedy mírně zhoršilo, jelikož identifikovalo o jedno slovo méně než při vstupním testu. Velkého pokroku dítě dosáhlo v oblasti vnímání rytmu, kdy dítě zvládlo zopakovat všechny rytmické vzory. V oblasti sluchové paměti se dítěti podařilo zapamatovat si všechna slova a zapamatovat si

i jejich pořadí, stejně jako ve vstupním testu. V oblasti sluchového rozlišování se dítěti podařilo určit, zda jsou jednotlivé dvojice stejné nebo rozdílné ve většině případů kromě jedné dvojice.

Graf 2 – Srovnání výsledků: Dítě J

Při porovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu je patrné, že pozitivní pokrok byl zaznamenán v oblasti sluchové analýzy a syntézy, na kterou jsme se s dítětem v průběhu práce zaměřovali. Došlo ke zlepšení zejména ve snížení počtu chyb při identifikaci hlásek na konci slov. S ohledem na výsledky výstupního testu a průběžné práce s dítětem by se měly další aktivity zaměřovat na posílení sluchové pozornosti a udržení koncentrace během úkolů. S dítětem by bylo vhodné realizovat aktivity podporující rozvoj schopnosti rozlišování mezi podobnými slovy a další cvičení pro rozvoj sluchové analýzy a syntézy, jelikož je u dítěte patrný potenciál a ochota ke zlepšení. Při práci s dítětem se ukázalo jako důležité vybírat aktivity, které nebyly zdlouhavé a umožňovaly mu zažít úspěch. To pomáhalo udržet jeho motivaci a zvyšovalo jeho ochotu úkoly plnit.

5.4.2 Kazuistika – Dítě M

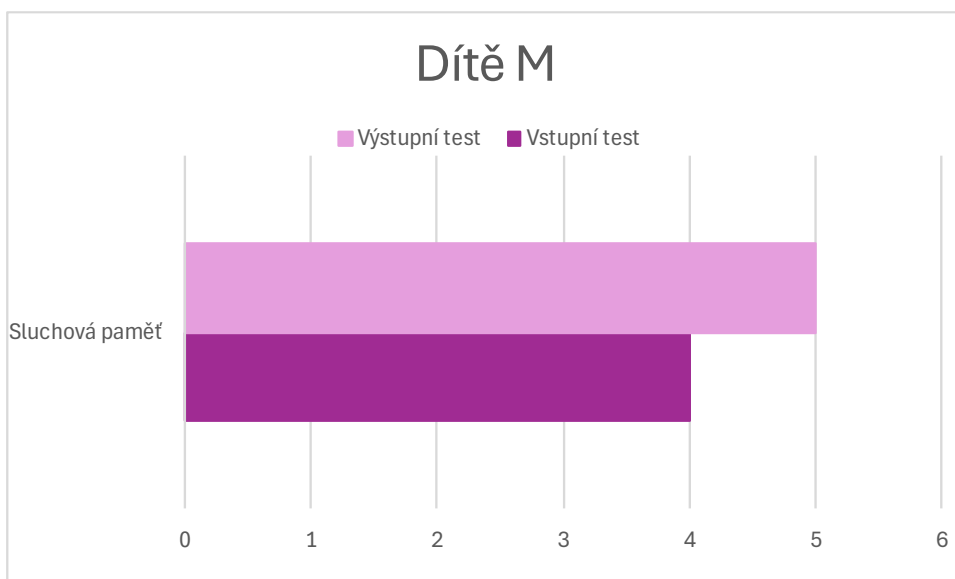
Toto dítě se narodilo v srpnu roku 2017, do mateřské školy nastoupilo v roce 2020 a má odklad školní docházky. Žije s rodiči a jedním prarodičem, žádné sourozence nemá. Podle rodičů se vady řeči u dítěte nevyskytují. V průběhu školního roku 2022/2023 došlo k úpravě hlásky Ř. Rodiče uvádějí, že v současném školním roce 2023/2024 s dítětem nenavštěvují logopeda ani jiného speciálního pedagoga. Z pracovních činností dítě nejvíce baví malování vodovkami, práce na zahrádce, navlékání korálků nebo vyrábění náramků z provázků. Dítě si nejraději hraje s panenkami, modelínou nebo rádo poslouchá písničky. Z venkovních aktivit má nejraději koupání se ve volné přírodě, hraní si na pískovišti, ježdění na koloběžce nebo na kole a skákání na trampolíně. Ve volném čase rodiče s dítětem čtou alespoň jednou do týdne. Každý víkend s dítětem hrají deskové hry a jezdí na výlety. Dítě jedenkrát do týdne navštěvuje kroužek gymnastiky a pravidelně se setkává se svými kamarády.

Oblast sluchové pozornosti nebyla pro toto dítě náročná. S dítětem byl proveden zácvikový úkol, aby pochopilo, co je po něm vyžadováno. Bylo třeba mu ukázat, jakým způsobem tlesknout na domluvené slovo a při tomto úkonu dané slovo zvýraznit. Díky tomu dítě dokázalo princip úkolu pochopit. Plnění tohoto úkolu se nakonec dítěti velmi líbilo. V hlavním úkolu dokázalo identifikovat všechna slova a bylo spokojené se svým výsledkem. Oblast sluchové paměti byla pro toto dítě nejtěžší. Dítě si nedokázalo vybavit jedno slovo z pěti a následně nebylo schopné zachovat jejich pořadí. Výbavnost slov u tohoto dítěte byla pomalejší než u ostatních dětí. V oblasti vnímání rytmu se dítěti dařilo, nedokázalo reprodukovat pouze jeden rytmický vzor f), viz Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání, Vnímání rytmu (str. 8). I v oblasti sluchové analýzy a syntézy bylo dítě úspěšné. Dítě dokázalo identifikovat hlásku na začátku všech slov, chybovalo pouze v identifikaci koncové hlásky u slova „pátek“. Tuto hlásku zaměnilo za hlásku T. V oblasti sluchového rozlišování se dítěti podařilo určit rozdílnost dvojic ve všech případech.

Při vstupním testu bylo zjištěno, že dítě projevuje oslabení především v oblasti sluchové paměti, ve které si slova vybavovalo s námahou a pomaleji, než tomu bylo u ostatních dětí. Na základě tohoto zjištění byly s dítětem realizovány průběžné aktivity zaměřující se na tuto oblast, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchová paměť (s. 16). Aktivita „Dokážeš si zapamatovat všechna slova?“ byla pro dítě zpočátku

problematická, a proto jsme řazení prováděli nejprve společně s dítětem. Postupně bylo schopné správně seřadit řadu o čtyřech i pěti slovech samostatně i ve správném pořadí. V podobně zaměřených úkolech „*Jaké slovo bylo první a jaké poslední?*“ bylo dítě schopné si lépe zapamatovat slova, která slyšelo jako první na začátku řady. Po druhém opakování dokázalo určit i poslední slovo. Dítě rychleji reagovalo, pokud si mělo vybavit kratší řadu o třech slovech. U delších řad bylo využito obrázků, díky kterým si je dítě lépe vybavilo. Dítěti se nejvíce líbila aktivita „*Sluchové pexeso*“, kde si dokázalo zapamatovat i od sebe odlišit podobné zvuky.

Srovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu ukazuje, že Dítě M, se kterým jsme se zaměřili na oblast sluchové paměti, udělalo v této oblasti pokrok. Při vstupním testu si dítě nedokázalo vybavit jedno slovo z pěti a následně nebylo schopné zachovat jejich pořadí. U testu výstupního si dítě zapamatovalo všech pět slov, ale stále nebylo schopné zachovat správné pořadí. I tak v této oblasti došlo ke zlepšení. V oblasti sluchové pozornosti se dítěti podařilo identifikovat všechna slova, stejně jako v testu vstupním. V oblasti vnímání rytmu si dokázalo zapamatovat všechny rytmické vzory, zopakovalo správně i poslední rytmický vzor f), ve kterém při vstupním testu chybovalo, viz Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání, Vnímání rytmu (str. 8). Zlepšilo se také v dovednosti rozlišovat krátký a dlouhý tón. K dalšímu zlepšení došlo i v oblasti sluchové analýzy a syntézy, kdy dokázalo identifikovat všechny hlásky jak na začátku, tak i na konci slov. V této oblasti při vstupním testu chybovalo. V oblasti sluchového rozlišování bylo dítě stejně úspěšné jako při vstupním testu, kdy dokázalo rozlišit všech jedenáct dvojic.

Graf 3 – Srovnání výsledků: Dítě M

Na základě výsledků vstupního a výstupního testu lze konstatovat, že Dítě M prokázalo pokrok v oblasti sluchové paměti. I když se zlepšilo ve schopnosti zapamatovat si všechna slova, stále přetrvaly potíže s udržení jejich pořadí. To znamená, že i přes tento pokrok je potřeba další práce v oblasti posilování paměti prostřednictvím cvičení a her. Bylo by rovněž vhodné pokračovat v aktivitách podporujících identifikaci hlásek, neboť v těchto oblastech projevilo dítě zlepšení. U tohoto dítěte jsme také zaznamenali potřebu vysvětlovat úkoly dostatečně podrobně, aby je plně chápalo a necítilo se zmatené. Tím, že mu byly úkoly přiblíženy, se dítě cítilo sebejistě, a to přispělo k úspěšnému plnění jednotlivých aktivit.

5.4.3 Kazuistika – Dítě A

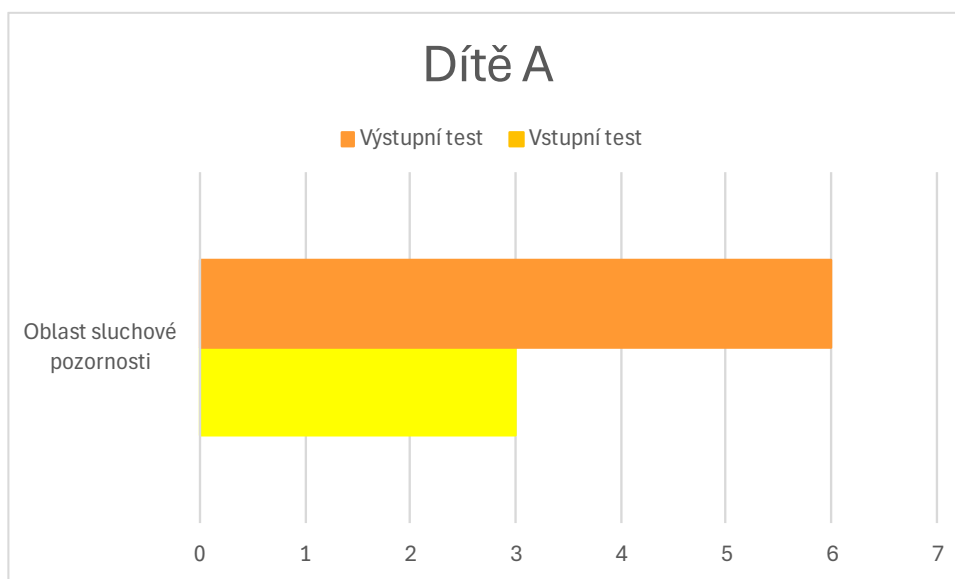
Toto dítě se narodilo v srpnu roku 2018, do mateřské školy nastoupilo v roce 2021. Žije s rodiči a jedním sourozencem. Podle rodičů se u něj vady řeči nevyskytují. Rodiče uvádějí, že dítě logopeda ani jiného speciálního pedagoga nenavštěvuje. Během práce s dítětem však byly patrné odchylky ve výslovnosti hlásek R a Ř. Z pracovních činností dítě nejvíce baví vyrábění, lepení a malování vodovkami. Mezi aktivity, které ho zajímají, patří vaření, velice rádo si hraje s Legem a magnetickou stavebnicí a má rádo zvířata. Ve volném čase rodiče a dítě se sourozencem jezdí na výlety, pečují společně o domácí zvířata, zpívají, chodí na procházky. Rodiče se dítěti věnují každý den. Jiné volnočasové aktivity v současné době dítě nemá, a kromě čtrnáctidenního pobytu dítěte na táboře dítě nenavštěvuje jiný kolektiv, než je mateřská škola.

Oblast sluchové pozornosti byla pro toto dítě náročná. Během zácviku bylo patrné, že úkolu rozumí. V hlavním úkolu ovšem dokázalo zachytit pouze tři slova ze sedmi. Některé tlesknutí bylo provedeno s mírným zpožděním. Bylo patrné, že dítě má problém s udržením pozornosti po celou dobu trvání úkolu. V oblasti sluchové paměti si dítě zvládlo zapamatovat všech pět slov. V konečném výčtu na žádné slovo nezapomnělo, slova si vybavovalo rychle, zaměnilo pouze jejich pořadí. V oblasti vnímání rytmu zvládlo dítě zopakovat tři z šesti rytmických vzorů. Nevládlo zopakovat rytmické vzory c), e), f), viz Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání, Vnímání rytmu (str. 8). V dalším úkolu zaměřeném na sluchovou analýzu dokázalo určit hlásky, které se vyskytovaly na začátku slov ve všech případech bez chyby. Chybovalo v identifikaci hlásky na konci slov, a to konkrétně ve slovech „výlet“ a „autobus“. Dítěti se dařilo i u aktivity zaměřené na sluchové rozlišování, kde zvládlo úspěšně určit všechny rozdílné dvojice slov.

Při vstupním testu bylo zjištěno, že dítě projevuje oslabení především v oblasti sluchové pozornosti, což má vliv i na další oblasti sluchového vnímání. Snížená schopnost koncentrace se projevila také v oblasti vnímání rytmu. Na základě tohoto zjištění byly s dítětem realizovány průběžné aktivity, které se zaměřovaly především na rozvoj oblasti sluchové pozornosti, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchová pozornost (s. 11). Pro dítě byla z této oblasti nejatraktivnější aktivita „*Poskoč, když*“, kdy mělo dítě skočit, když v řadě slov uslyšelo předem dohodnuté slovo. Tuto aktivitu

si dítě oblíbilo a zvládlo ji bez jakýchkoli obtíží. Spojení aktivity s pohybem bylo pro dítě přínosné, avšak bylo také důležité, aby se dokázalo zklidnit. Proto jsme zařadili aktivitu „Poznej zvuk“, kde jsme pracovali na rozvíjení schopnosti koncentrace.

Při porovnání výsledků vstupního a výstupního testu je patrný pokrok Dítěte A, se kterým jsme se zaměřili na oblast sluchové pozornosti, právě v této oblasti. Při vstupním testu dítě dokázalo zachytit pouze tři slova ze sedmi. Tleskání bylo provedeno s mírným zpožděním. Bylo patrné, že dítě má problém s udržení pozornosti po celou dobu úkolu. Ve výstupním testu si dokázalo zapamatovat šest slov ze sedmi. V průběhu realizace výstupního testu reagovalo rychleji, než tomu bylo v testu vstupním. Zlepšení bylo pozorováno i v oblasti sluchové paměti. Dítě si stejně jako ve vstupním testu dokázalo zapamatovat všech pět slov, ve výstupním testu se mu ale podařilo zachovat i jejich pořadí. V oblasti vnímání rytmu si dokázalo zapamatovat čtyři z šesti rytmických vzorů, což je o jed více než ve vstupním testu. V oblasti sluchové analýzy a syntézy dokázalo ve výstupním testu identifikovat všechny hlásky na začátku slova a všechny hlásky kromě jedné na konci slova, i zde je zlepšení v identifikaci jedné hlásky na konci slova. V oblasti sluchového rozlišování bylo dítě stejně úspěšné jako při vstupním testu, kdy dokázalo rozlišit všech jedenáct dvojic.

Graf 4 – Srovnání výsledků: Dítě A

Na základě pozorovaného pokroku u Dítěte A v oblasti sluchové pozornosti a jeho potenciálu by bylo vhodné zaměřit další aktivity na podporu této oblasti. Pokud bylo dítě

zapojeno do aktivit, které ho zaujaly, nebo pokud mu umožnily se pohybovat, jeho schopnost soustředění výrazně vzrostla. Když se dítě dokázalo soustředit, projevvalo mnohem větší přesnost a úspěšnost při plnění úkolů týkajících se sluchové paměti nebo dalších oblastí sluchového vnímání. Proto by bylo vhodné nadále rozvíjet oblast sluchové pozornosti.

5.4.4 Kazuistika – Dítě V

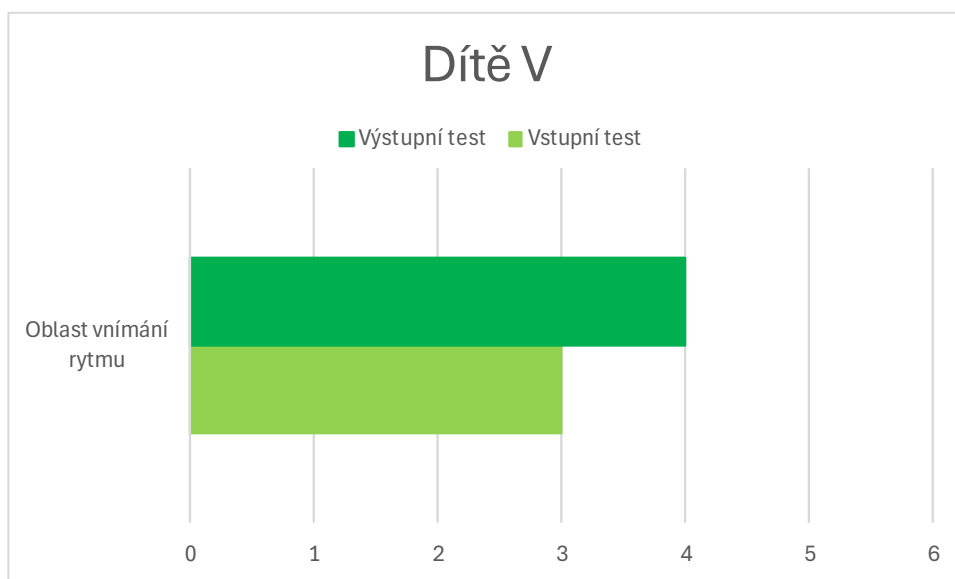
Dítě V se narodilo v listopadu roku 2017, do mateřské školy nastoupilo v roce 2021. Žije s rodiči a jedním sourozencem. Rodiče uvádějí, že v roce 2021 s dítětem navštěvovali soukromou logopedickou ambulanci. Od roku 2022 navštěvují ambulanci klinické logopedie v nemocnici, v rámci terapie došlo k úpravě hlásky R a v současné době k úpravě hlásky Ř. Z pracovních činností dítě nejvíce baví kreslení, malování, lepení, stříhání a vyrábění z různých látek. Mezi aktivity, které má dítě rádo, patří také čtení na téma vesmír, hraní deskových her nebo hraní videoher. Dítě rádo provozuje sportovní aktivity, jako je jízda na kole nebo hraní fotbalu. Rádo tráví čas na zahradě, na pískovišti, houpačce nebo trampolíně. Ve volném čase rodiče s dítětem denně čtou, několikrát týdně si s dítětem zpívají nebo s ním hrají deskové hry. Z volnočasových aktivit dítě navštěvuje jedenkrát týdně kurz pro předškoláky, kroužek fotbalu dvakrát týdně a čtenářský klub jedenkrát měsíčně. Rodiče uvádějí, že dítě velmi často tráví svůj volný čas s kamarády.

V oblasti sluchové pozornosti se dítěti dařilo. Po zácvikovém úkolu zvládlo v hlavním úkolu samostatně identifikovat všechna slova. Reakce dítěte byly navíc velmi rychlé a pohotové. Podobně se dítěti dařilo i v oblasti sluchové paměti. Dítě si dokázalo zapamatovat všechna slova. Zvládlo je reprodukovat i ve správném pořadí. Výbavnost jednotlivých slov byla poměrně rychlá a nedocházelo k dlouhému přemýšlení. V oblasti vnímání rytmu zvládlo dítě zopakovat tři ze šesti rytmických vzorů. Chybovalo v rytmických vzorech d), e), f), viz Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání, Vnímání rytmu (s. 8). V oblasti sluchové analýzy a syntézy bylo dítě velice úspěšné, zvládlo identifikovat hlásky jak na začátku, tak i na konci slov. Podobně tomu bylo i v oblasti sluchového rozlišování. Dítě zvládlo určit, zda jsou jednotlivé dvojice stejné nebo rozdílné ve všech případech.

Při vstupním testu bylo zjištěno, že se dítěti nedařilo v oblasti vnímání rytmu. Proto byly s tímto dítětem realizovány aktivity, které se zaměřovaly především na rozvoj této oblasti, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Vnímání rytmu (s. 14). Z aktivit zaměřených na tuto oblast dítě nejvíce zaujala aktivita „*Ozvěna*“, při níž dokázalo postupně zopakovat sestavy o třech až čtyřech rytmických vzorech. Dítěti se líbilo, když mělo možnost samo rytmický vzor vymyslet. V aktivitě zaměřené na rozlišování rýmujících se dvojic „*Rýmují se tato slova?*“ bylo dítě úspěšné a jisté. Nejdříve samostatně

nedokázalo rým vymyslet, ze sady obrázků ale dokázalo vybrat rýmující se dvojice (např.: „míč – klíč“, „parník – perník“, „opice – čepice“). Postupem času dokázalo samostatně vymyslet rýmy: „čepice – konvice“, „bota – nota“. V aktivitě „*Hráli stejně*“? se dítěti velice dobře dařilo určovat, zda byly ukázky stejné nebo rozdílné. Jako motivace pro tento úkol byly využity figurky zvířátek.

Při porovnání výsledků vstupního a výstupního testu u Dítěte V došlo v oblasti vnímání rytmu k pokroku. Ve výstupním testu si dítě dokázalo zapamatovat čtyři rytmické vzory ze šesti, což je o jeden více než při vstupním testu. Bylo patrné, že se dítě zlepšilo v rozeznávání krátkých a dlouhých tónů a samo je od sebe dokázalo lépe odlišit. V oblasti sluchové pozornosti bylo dítě stejně úspěšné jako při vstupním testu a dokázalo identifikovat všechna slova. V oblasti sluchové paměti došlo k mírnému zhoršení. Dítě si všechna slova dokázalo zapamatovat stejně jako ve vstupním testu, ve výstupním testu však nezachovalo jejich pořadí. V oblasti sluchové analýzy a syntézy dosáhlo stejného výsledku jako při vstupním testu a dokázalo identifikovat všechny hlásky na začátku i na konci slov. Stejný výsledek byl zaznamenán i v oblasti sluchového rozlišování, kde bylo dítě stejně úspěšné jako při vstupním testu, kdy dokázalo rozlišit všech jedenáct dvojic.

Graf 5: Srovnání výsledků: Dítě V

Na základě výsledků testů a průběžné práce s Dítětem V lze doporučit další cvičení zaměřená na posílení schopnosti sluchové paměti a vnímání rytmu. Bylo by užitečné

pokračovat v aktivitách podporujících rozvoj schopnosti porovnávání délky různě dlouhých tónů. Tato cvičení by mohla přispět i dalšímu zlepšení v oblasti sluchové paměti. Dítě V projevovalo o aktivity zaměřené na vnímání rytmu zájem a s nadšením se do těchto činností zapojovalo. Dítě bylo při vymýšlení vlastních rytmických vzorů velice kreativní, a proto by bylo vhodné tento potenciál a pozitivní vztah k těmto činnostem dále podporovat.

5.4.5 Kazuistika – Dítě L

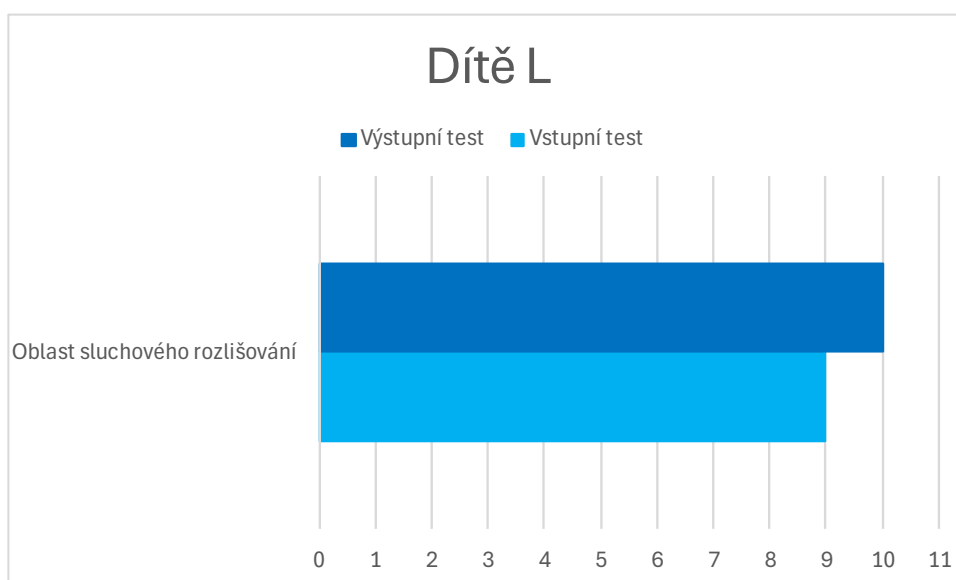
Dítě L se narodilo v červenci roku 2018, do mateřské školy nastoupilo v roce 2021. Žije s rodiči a jedním sourozencem. Rodiče dítěte uvádějí, že dítě v některých slovech neumí vyslovit hlásky R a Ř. Rodiče mají zájem o docházení ke klinickému logopedovi, ale zatím jsou na čekací listině. Z pracovních aktivit má dítě nejraději malování a vyrábění z jakéhokoliv materiálu. Dítě si rádo hraje s panenkami, plyšovými hračkami a domečkem. Dítě rádo staví ze stavebnice Lego a má rádo veškeré venkovní aktivity. Ve volném čase si rodiče s dítětem prohlíží knížky a čtou si z nich. Společně hrají deskové hry a chodí na výlety. Rodiče zmiňují, že si s dítětem každý den povídají a vyprávějí. Dítě L nenavštěvuje jiné volnočasové aktivity nebo jiný kolektiv kromě mateřské školy.

V oblasti sluchové pozornosti dítě zvládlo identifikovat šest ze sedmi slov. Při zácvkovém úkolu byly reakce dítěte nejisté. V průběhu hlavního úkolu však jeho nejistota mizela a zlepšila se i rychlost postřehu. V oblasti sluchové paměti se dítěti podařilo zapamatovat si všechna slova, zachovalo i pořadí, ve kterém slova slyšelo. Slova vyjmenovávalo s drobnými pauzami a přemýšlením. V oblasti vnímání rytmu bylo dítě úspěšné. Bez problémů dokázalo reprodukovat všechny rytmické vzory, kromě posledního vzoru f), viz Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání, Vnímání rytmu (s. 8). Dítě reagovalo rychle a dokázalo bzučák mačkat znatelně krátce a dlouze. Oblast sluchové analýzy a syntézy pro dítě nebyla problematická. Dítě dokázalo identifikovat hlásku na začátku všech slov, chybovalo pouze v identifikaci jedné hlásky na konci slova „autobus“. V oblasti sluchového rozlišování se dítěti nepodařilo správně určit dvě dvojice, a to u slov „učení – učený“ a „ploty – ploty“.

Při vstupním testu bylo zjištěno, že dítě chybovalo častěji, než tomu bylo u ostatních dětí, v oblasti sluchového rozlišování. Na základě tohoto zjištění jsme se během následujících aktivit zaměřili na tuto oblast, viz Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání, Sluchové rozlišování (s. 19). Také jsme zacílili pozornost na budování sebevědomí, aby dítě bylo schopné více důvěřovat svým schopnostem. Nejvíce dítě bavila aktivita „Závody zvířátek“. Dítěti se líbilo, že může zvířátka kontrolovat a říkat, které slovo správně vyslovilo. V aktivitě „Poznej, kdo hrál výš“ dítěti nedělalo problém rozeznat i menší rozdíly ve výškách tónů. Dokázalo také bez obtíží určit, zda je zvuk hlasitý nebo tichý. V aktivitě

„*Stejná nebo jiná*“ se dítěti dařilo méně, pokud rozlišovalo mezi slovy, která nedávala smysl. Dělal chyby ve slovech „tyk – tik“, „maní – maný“, „kni – kny“, „del – děl“.

Při porovnání výsledků vstupního a výstupního testu u Dítěte L došlo v oblasti sluchového rozlišování k pokroku. Ve výstupním testu dítě dokázalo rozlišit deset dvojic z jedenácti, což bylo o jednu dvojici více než ve vstupním testu. Ve vstupním testu se dítěti nepodařilo správně určit dvě dvojice, a to u slov „učení – učený“ a „ploty – ploty“. Zvládlo tedy určit devět dvojic z jedenácti. Ve výstupním testu dítě zvládlo určit deset dvojic z jedenácti. Chybovalo ve dvojici „hladí – hladí.“ V oblasti sluchové pozornosti dokázalo identifikovat všechna slova a zlepšilo se tak o jedno slovo oproti testu vstupnímu. V oblasti sluchové paměti byl zaznamenán stejný výsledek jako u testu vstupního, dítě si zapamatovalo všechna slova i se zachováním jejich pořadí. V oblasti vnímání rytmu zvládlo reprodukovat všechny rytmické vzory, oproti vstupnímu testu si bylo v testu výstupním více jisté. V oblasti sluchové analýzy a syntézy dokázalo identifikovat všechny hlásky na začátku slov stejně jako ve vstupním testu. V identifikaci hlásky na konci slov se mírně zhoršilo, dokázalo identifikovat čtyři koncové hlásky z šesti, což je o jednu hlásku méně než při vstupním testu.

Graf 6 – Srovnání výsledků: Dítě L

Na základě zjištěných výsledků by bylo vhodné dále rozvíjet schopnost sluchového rozlišování. Za nejvíce podstatné jsme však považovali zaměřit se na posilování sebedůvěry dítěte. Důležitým prvkem práce s dítětem bylo budovat vzájemnou důvěru. Pro dítě je

důležité, aby se při práci cítilo bezpečně a bylo vhodně motivované pro práci, a to zejména prostřednictvím jeho oblíbených hraček, např. plyšových zvířat.

5.4.6 Souhrnné vyhodnocení

V rámci provedeného výzkumu jsme se zaměřili na problematiku sluchového vnímání u dětí předškolního věku a na rozvoj jednotlivých oblastí sluchového vnímání s cílem zjistit, jaké jsou schopnosti dětí toho věku v jednotlivých oblastech. Pro vyhodnocení úrovně sluchového vnímání bylo využito vstupního a výstupního testu. Během průběhu výzkumu byly sledovány reakce dětí a zaznamenávány jejich pokroky. Bylo použito různých aktivit rozvíjejících jednotlivé oblasti sluchového vnímání.

Na základě průběžné práce s dětmi a získaných informací budou zodpovězeny stanovené výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka se zaměřovala na posouzení úrovně dovedností dětí předškolního věku v oblasti sluchového vnímání a na to, zda jejich dovednosti odpovídají tomu, co by měly zvládat děti podobné věkové skupiny. Na základě vstupního testu bylo zjištěno, že výkony dětí v jednotlivých oblastech jsou na odpovídající úrovni dětí daného věku. Text v teoretické části práce potvrzuje, že úroveň jejich dovedností je na úrovni adekvátní jejich věku. U některých dětí byly identifikovány určité problémy, především v úlohách vyžadujících identifikaci hlásek ve slovech nebo reprodukci rytmických vzorů. Bližší informace o výsledcích dětí v jednotlivých oblastech jsou uvedeny v kazuistikách dětí a v podkapitole 5.3.3 Výsledky vstupního testu.

Průběžná práce s dětmi umožňuje odpovědět na dílčí otázky, které byly odvozeny z hlavní výzkumné otázky.

První dílčí výzkumná otázka směřovala k identifikaci oblastí sluchového vnímání, které jsou u dětí předškolního věku dobře rozvinuté, a též k těm, ve kterých se naopak objevují obtíže. Z analýzy vstupního testu, který sloužil k posouzení úrovně dovedností v různých oblastech sluchového vnímání, vyplývá, že děti prokazují lepší schopnosti v oblasti sluchového rozlišování a v oblasti sluchové analýzy a syntézy, a to v identifikaci hlásky na začátku slova. Největší obtíže dětem přinesla oblast vnímání rytmu a v oblasti sluchové analýzy a syntézy identifikace koncové hlásky. Podrobnější popis výsledků je uveden v podkapitole 5.3.3, která se zaměřuje na výsledky vstupního testu, a dále v kazuistikách jednotlivých dětí. Je důležité zmínit, že u každého zkoumaného dítěte se projevovaly individuální schopnosti a obtíže. Každé dítě reagovalo na aktivity různým

způsobem a mělo specifické silné i slabé stránky. Z tohoto důvodu nelze výsledky studie zcela zobecnit.

Druhá dílčí výzkumná otázka se zaměřila na hodnocení vlivu cvičení zaměřených na podporu rozvoje sluchového vnímání a ke zjišťování toho, zda tyto aktivity přispěly ke zlepšení jednotlivých oblastí sluchového vnímání. Odpovědi na tuto otázku byly získány prostřednictvím zhodnocení výstupního testu, kterému předcházel průběžný rozvoj sluchového vnímání prostřednictvím aktivit zaměřených na tyto oblasti. Odpovědi na výzkumnou otázku jsou zachyceny v jednotlivých kazuistikách dětí, které popisují změny nebo případné nedostatky v daných oblastech a dále v podkapitole 5.3.5 Výstupní test sluchového vnímání. V kazuistikách, a rovněž i v přílohách práce, jsou použita grafická znázornění výsledků pro lepší přehlednost a porovnání výsledků ze vstupního a výstupního testu. Na základě těchto dat lze konstatovat, že jednotlivé aktivity navržené k podpoře rozvoje sluchového vnímání přinesly pozitivní výsledky. Díky průběžně realizovaným aktivitám děti získaly dovednosti podobné těm, které byly testovány ve výstupním testu, a projevily zlepšení ve sledovaných oblastech.

Třetí dílčí výzkumná otázka se zabývala individuálními rozdíly v úrovni sluchového vnímání mezi dětmi předškolního věku a možným vlivem prostředí a podnětů z okolí. Pro získání těchto informací byl použit dotazník pro rodiče, který se zaměřoval na faktory, jako je velikost rodiny, případné problémy s řečí dítěte a jejich řešení za pomoci logopeda nebo jiných odborníků. Dále zjišťoval oblíbené aktivity dětí, účast dětí na aktivitách mimo mateřskou školu a zapojení rodičů do jejich rozvoje. Nebyly zjištěny významné rozdíly v oblasti sluchového vnímání, které by byly výrazně ovlivněny podněty z prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Všechny děti byly obklopeny rodinou, některé včetně prarodičů a sourozenců. Rodiče se dětem věnovali a jejich rozvoj podporovali. Každý rodič uvedl, že se dítěti pravidelně věnuje a realizuje s ním různé aktivity. Některé děti též navštěvovaly volnočasové kroužky. Většina rodičů uvedla, že jejich dítě bylo nebo aktuálně stále je v péči logopeda nebo jiného odborníka. Rodiče Dítěte A uvedli, že návštěvu logopeda nerealizovali, a rodiče Dítěte L zmínili, že se k logopedovi objednali a čekají na volný termín. V prostředí, ve kterém děti vyrůstají, nebyly zjištěny výrazné rozdíly v úrovni sluchového vnímání. Děti měly dostatek podnětů ze strany rodiny, která ve většině případů

využívala i odborné pomoci logopedů nebo jiných odborníků. Podoba zmíněného dotazníku je k nahlédnutí v Příloze 2 – Dotazník pro rodiče (s. 4). Zpracované informace z něj jsou uvedeny u jednotlivých dětí v kapitole 5.4 Kazuistiky dětí.

Po celkovém zhodnocení výsledků výzkumu lze konstatovat, že sledované děti předškolního věku vykazují v oblasti sluchového vnímání dovednosti odpovídající jejich věku, s výjimkou některých individuálních obtíží. Jednotlivé aktivity zaměřené na podporu rozvoje sluchového vnímání prokázaly pozitivní vliv, což naznačuje, že systematické cvičení může vést ke zlepšení dovedností dětí v rozvíjených oblastech.

6. Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem rozvoje sluchového vnímání jako součásti logopedické prevence u dětí předškolního věku. Soustředila se také na možnosti podpory rozvoje sluchového vnímání u dětí za pomoci aktivit zaměřujících se tuto oblast. Hlavním cílem práce bylo zhodnotit schopnosti dětí v jednotlivých oblastech sluchového vnímání a identifikovat oblasti, které byly pro děti obtížné, a naopak ty, ve kterých se dětem dařilo.

První kapitola teoretické části práce poskytla ucelený pohled na klíčové aspekty předškolního období, přičemž se zaměřovala na psychomotorický vývoj dětí v tomto období. Tato část poskytla základ pro pochopení kontextu, ve kterém se rozvíjí sluchové vnímání u dětí předškolního věku. V druhé kapitole byl popsán rozvoj řeči, jazyka a komunikace, a to s ohledem na specifika období předškolního věku. Dále se kapitola věnovala významu logopedické prevence a důležitosti podpory řečového vývoje v mateřských školách. Třetí kapitola práce se zabývala sluchovým vnímáním u dětí předškolního věku. V této kapitole byly popsány jeho jednotlivé oblasti, jako je naslouchání, sluchová pozornost, sluchová analýza a syntéza, sluchové rozlišování a vnímání rytmu. Závěrečná kapitola teoretické části se věnovala školní zralosti a připravenosti dětí na školní docházku s důrazem na přechod do nového prostředí a na rozvoj sluchového vnímání jako klíčového faktoru pro úspěšnou komunikaci a učení.

V páté kapitole práce byla věnována pozornost výzkumné části, která představovala soubor případových studií dětí předškolního věku. Jednotlivé kazuistiky dětí vznikly na základě dotazníkového šetření, které sloužilo jako prostředek k získání informací od rodičů. Kazuistiky se zaměřily na zhodnocení úrovně sluchového vnímání u dětí v jednotlivých oblastech pomocí vytvořeného vstupního a výstupního testu. V jednotlivých kazuistikách byly následně jednotlivé případy dětí popsány s cílem zhodnotit případné zlepšení sluchového vnímání před absolvováním a po absolvování aktivit zaměřených na podporu rozvoje sluchového vnímání. Tato hodnocení se soustředila především na ty oblasti, ve kterých byly u dětí identifikovány obtíže.

Prostřednictvím realizace tohoto výzkumu byl dosažen cíl práce, kterým bylo zjistit schopnosti dětí předškolního věku v oblasti sluchového vnímání a identifikovat oblasti, ve kterých se dětem daří, ve kterých je jejich výkon slabší a v jakých oblastech je třeba děti

podpořit. Výzkum potvrdil, že kontinuální rozvoj zaměřený na sluchové vnímání pozitivně ovlivňuje schopnosti dětí v této oblasti. Prokazuje, že průběžný rozvoj zaměřený na tyto oblasti vede ke zlepšování schopností dětí.

Na závěr lze konstatovat, že se podařilo naplnit cíl práce a že byly všechny výzkumné otázky zodpovězeny. Výsledky práce mohou poskytnout inspiraci pro podporu rozvoje sluchových dovedností u dětí předškolního věku a zdůrazňují význam individuálního přístupu k nim. Poznatky z výzkumu mohou také sloužit jako užitečný nástroj pro pedagogy pracující s touto skupinou dětí.

Seznam použitých informačních zdrojů

- ALLEN, K. E., MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let.* Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-614-4
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku, 2. díl.* Brno: Edika, 2022. ISBN 978-80-266-1808-9
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let.* Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0658-1
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: Co by mělo umět dítě před vstupem do školy.* Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9
- BENDOVIČ, P. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole.* Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3853-6
- FELCMANOVÁ, L., HABROVÁ, M. a kol. *Katalog podpůrných opatření: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4692-9
- FELDMAN, H.M. How young children learn language and speech. *Pediatr Rev.* 2019. 40/8, s. 398-411. ISSN 1526-3347 Dostupné z: [How young children learn language and speech: Implications of theory and evidence for clinical pediatric practice \(nih.gov\)](#) doi: 10.1542/pir.2017-0325
- HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie.* Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0
- HORŇÁKOVÁ, K., KAPALKOVÁ, S., MIKULAJOVÁ, M. *Jak mluvit s dětmi od narození do tří let.* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-612-4
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?* Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7
- KEJKLÍČKOVÁ, I. *Vady řeči u dětí.* Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-3941-0
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie.* Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2

- KRYČOVÁ, M. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s. r. o., 2018. ISBN 978-80-7496-376-6
- KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3080-6
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-9085-5
- LECHTA, V. a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5
- LIPNICKÁ, M. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-0
- LIPNICKÁ, M. Vývoj přístupů v prevenci narušené komunikační schopnosti dětí v mateřských školách. *Speciální pedagogika*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. 24/3, s. 194-2001. ISSN 1211-2720. Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/handle/0/1580>
- MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1
- MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. *Radosti a strasti: předškolní věk: mladší školní věk: starší školní věk*. Jinočany: H&H, 1998. ISBN 80-86022-21-8
- MUKNŠNÁBLOVÁ, M. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5034-7
- NEUBAUER, K. a kol. *Kompendium klinické logopedie: diagnostika a terapie poruch komunikace*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1390-1
- OTEVŘELOVÁ, H. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4
- POKORNÁ, V. *Vývojové poruchy učení v dětství a dospělosti*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-773-2

- PRŮCHA, J. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3603-7
- PŮSTOVÁ, Z. *Psychomotorický vývoj sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: Septima, 1997. ISBN 80-7216-022-2
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021 Dostupné z: [RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání - edu.cz](http://rvp.pv-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-edu.cz)
- ROUČKOVÁ, J. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením: praktické návody a důležité informace*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-932-3
- RUSSEL, J. LOVE, WANDA, G. WEBB. *Mozek a řeč: neurologie nejen pro logopedy*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-464-9
- SINDELAROVÁ, B. *Předcházíme poruchám učení*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1082-5
- SPLAVCOVÁ, H., KROPÁČKOVÁ, J. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1042-9
- SYSLOVÁ, Z., KRATOCHVÍLOVÁ, J., FIKAROVÁ, T. *Pedagogická diagnostika v MŠ*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1324-6
- ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-928-6
- ŠVANCAROVÁ, D., KUCHARSKÁ, A. *Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky*. Praha: DYS-centrum Praha o. s., 2012. ISBN 978-80-904494-9-7
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- VĚTROVSKÁ ZEMÁNKOVÁ, A. Gramotnostní a pregramotnostní dovednosti u dětí s vývojovou dysfázií. *Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2022. 6/1, s. 65-82. ISSN 2533-7882 Dostupné z: [Gramotnost_01_2022_2.indd \(cuni.cz\)](#)

VYSKOČIL, J. *Medvídci jdou do školy a jiné příběhy*. Praha: Svojtka, 2008. (Přeloženo z německého originálu Die abenteuer der familie bar) ISBN 978-80-7352-945-1

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7

Seznam listinných příloh

Příloha 1 – Informovaný souhlas rodičů

Příloha 2 – Dotazník pro rodiče

Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání

Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání

Příloha 1 – Informovaný souhlas rodičů

Informovaný souhlas zákonného zástupce

Vážení rodiče,

jmenuji se Veronika Štětinová, jsem studentkou pedagogické fakulty Univerzity Karlovy oboru Speciální pedagogika/Logopedie. V tomto školním roce zpracovávám bakalářskou práci na téma Sluchové vnímání jako součást logopedické prevence u dětí předškolního věku. Mým záměrem je po dobu třech měsíců s dětmi procvičovat jednotlivé oblasti sluchového vnímání. Konkrétně se jedná se o aktivity: sluchová pozornost, sluchové rozlišování, sluchová paměť, sluchová analýza a syntéza a vnímání rytmu – tedy vše potřebné pro úspěšný nástup dětí do ZŠ. Ve své práci si kladu za cíl rozvíjet tuto oblast, jelikož schopnost sluchového vnímání vysokou měrou ovlivňuje vývoj řeči.

V této souvislosti se na Vás obracím s prosbou o souhlas k pořizování audiovizuálního záznamu a poznámek k vypracování kazuistiky dítěte. (Jedná se o zaznamenávání způsobu, jakým Vaše dítě úkol plní, jaké používám metody, jak s dětmi mluvím, jak dítě reaguje.)

Všechny záznamy budou anonymní a budou využity pouze pro účely zpracování bakalářské práce.

Na Vaše otázky vztahující se k výzkumu ráda zodpovím. Pokud budete mít zájem, po dokončení práce Vám bude k dispozici k nahlédnutí.

Děkuji Vám za spolupráci.

Veronika Štětinová

Prohlášení

Já souhlasím s účastí svého syna/ své dcery ve výše uvedeném výzkumu. Souhlasím, že studentka Veronika Štětinová může během lekcí pořídít audiovizuální záznam mého dítěte narozeného dne k výše uvedeným účelům. Souhlasím se zpracováním osobních údajů svého syna/ své dcery a že všechny informace získané výzkumem budou zpracovány anonymně pouze pro účely zpracování bakalářské práce. Jsem si vědom/a možnosti kdykoliv od spolupráce odstoupit.

Datum Podpis zákonného zástupce dítěte:

Příloha 2 – Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče,

jmenuji se Veronika Štětinová, jsem studentkou pedagogické fakulty Univerzity Karlovy oboru Speciální pedagogika/Logopedie. V tomto školním roce zpracovávám bakalářskou práci na téma Sluchové vnímání jako součást logopedické prevence u dětí předškolního věku.

V této souvislosti se na Vás obracím s prosbou o vyplnění dotazníku sloužícímu k získání doplňujících údajů, které budou sloužit jako podklad pro moji práci s Vašimi dětmi.

Všechny informace budou anonymní a budou využity pouze pro účely zpracování bakalářské práce.

Jméno a příjmení dítěte:

Datum narození:

Mateřskou školu navštěvuje od roku:

Uveďte, prosím, počet členů Vaší domácnosti a z toho počet dětí:

Počet členů domácnosti, z toho dětí

Současné problémy s řečí dítěte: NE x ANO (uveďte):

- 1) Uveďte, prosím, o jaké pracovní činnosti má Vaše dítě zájem a rádo je provozuje. (Např.: kreslení, malování, lepení, vyrábění, stříhání, jiné...)
- 2) Jaké aktivity provádíte se svým dítětem ve volném čase a jak často se jim s dětmi věnujete? (Např.: čtete, zpíváte, společně si vyprávíte, hrajete hry...)

3) Navštěvujete s dítětem další kolektiv (kromě MŠ a rodiny)? ANO x NE

(Např.: volnočasové aktivity jako návštěvy dětských center, aktivity pro předškoláky, zájmové kroužky, akce v mateřském centru...)

Pokud ano, uveďte, prosím, jaké a jak často.

4) Navštěvujete s dítětem klinického /soukromého logopeda nebo jiného speciálního pedagoga? ANO x NE

Pokud ano, uveďte, prosím, jakého, jak často a od jakého věku dítěte.

5) Uveďte, prosím, s čím si Vaše dítě rádo hraje, jaké má zájmy, jaké činnosti ho nejvíce baví a jaké činnosti naopak nevyhledává.

Na Vaše otázky vztahující se k výzkumu ráda odpovím. Pokud budete mít zájem, po dokončení práce Vám bude k dispozici k nahlédnutí.

Děkuji Vám za spolupráci.

Veronika Štětinová (studentka oboru Speciální pedagogika/Logopedie)

Příloha 3 – Vstupní/výstupní test sluchového vnímání

1) Sluchová pozornost

Hlavní úkol: Dítě naslouchá krátkému příběhu (pohádce). Jakmile v příběhu uslyší domluvené slovo (medvídek), tleskne.

Zácvik: (Společně s dítětem si vyzkoušíme, jak má úkol plnit.)

Tvým úkolem je poslouchat příběh o malé ovečce. Když uslyšíš slovo „ovečka“, tleskni. Zkusíme, jak to funguje. Zapamatuj si slovo „ovečka“ a připrav si ruce k tleskání. Teď poslouchej: „Na louce se pase ovečka.“ Pamatuješ si? Když uslyšíš „ovečka“, tak tleskni.

Zácvikový úkol: „Na louce se pase ovečka. Anička ji pohladila. Malá ovečka zabečela a rozběhla se k mamince. Každá ovečka má na krku zavěšený zvoneček. Kdyby se ztratila, farmář ji snadno najde (upraveno dle Sindelarová, 2016).

Hlavní úkol:

Teď budeš poslouchat příběh o medvídkovi. Úkol budeš mít podobný. Ale pozor, tentokrát, tleskneš, když uslyšíš slovo „medvídek“.

Medvídek jde do školy

Tik-tak, tik-tak! Crrr! Zvoní budík. Dnes je významný den, medvídek jde poprvé do školy. „Vstávej“ budí ho maminka. „Ať nepřiđeš hned první den pozdě. Medvídek rychle vyskočil z postýlky. „Co ho ve škole asi čeká? A bude tam nějaký další medvídek, se kterým by se mohl kamarádit? Teď musí ale honem rychle vstát a začít se připravovat. První úkol, který medvídek musí zvládnout je snídane. V kuchyni mu tatínek připravil kaši s medem. Medvídek si moc pochutnával. „Mňam, mňam.“ Když byl najedený, vyčistil si zoubky v koupelně. Když byl medvídek celý čist'oučký, oblékl si tričko a kalhoty. Nakonec si nasadil svoji školní tašku a s maminkou se vypravil do školy. Před školou se medvídek zamával mamince na rozloučenou (upraveno dle Vyskočil, 2008).

2) Sluchová paměť

Hlavní úkol: Dítě naslouchá a snaží si zapamatovat řadu slov. Po jejich zopakování by mělo být schopné zopakovat slova ve správném pořadí za sebou.

Zácvik: (Společně s dítětem si vyzkoušíme, jak má úkol plnit.)

Tvým úkolem bude si pamatovat slova, která jsi slyšel/a. Řeknu větu: „Doma máme kočku.“ Vzpomeň si, co jsem řekla, že mám doma za zvířátko? Teď dávej pozor, přidá se další zvířátko. „Doma máme kočku a psa.“ Pamatuješ jsi, jaká zvířátka jsem řekla? Poslouchej dál. „Doma máme kočku, psa a králíka.“ Pamatuješ jsi, jaká všechna zvířátka jsem řekla?

Zácvikový úkol: Zapamatovat si slova: kočka, pes, králík (upraveno dle Sindelarová, 2016).

Hlavní úkol:

Teď budeš mít úkol podobný, akorát uslyšíš jiná slova. Tvým úkolem je si tato slova zapamatovat. Představ si, že maminka v obchodě koupila spoustu dobrot a potřebných věcí. Zapamatuj si, co všechno maminka koupila.

1) „Maminka šla na nákup a koupila rohlík.“

(Dítě si zapamatuje rohlík, testující ověří, že si toto slovo zapamatovalo a prodlužuje větu o nové slovo. Takto se pokračuje až do konce, kdy má dítě za úkol vzpomenout si na všech pět slov.)

2) „Maminka šla na nákup a koupila rohlík a hrušku.“

3) „Maminka šla na nákup a koupila rohlík, hrušku a boty.“

4) „Maminka šla na nákup a koupila rohlík, hrušku, boty a jablko.“

5) „Maminka šla na nákup a koupila rohlík, hrušku, boty, jablko a mléko.“

3) Vnímání rytmu

Hlavní úkol: Dítě se snaží pomocí bzučáku reprodukovat slyšený rytmus.

Zácvik: (Společně s dítětem si vyzkoušíme, jak má úkol plnit. Nejdříve si procvičíme bzučení na bzučáku.)

Zácvikový úkol: Zahrajeme si na mašinku. Když mašinka jede, tak houká. Může houkat krátce HU – HU nebo dlouze HUUUU – HUUUU. Zkus si představit, že řídíš takový vlak. Když uslyšíš krátké zahoukání, zopakuješ ho a také zahoukáš krátce – HU. Když uslyšíš dlouhé zahoukání, také budeš houkat dlouze – HUUU (upraveno dle Švancarová, Kucharská, 2012).

Jednotlivé kombinace jsou znázorněny pomocí teček, které symbolizují krátké tóny. Dlouhé čárky pak znamenají tóny dlouhé.

- a) .
- b) I
- c) ..
- d) II

Hlavní úkol:

Tvým úkolem je po mně zopakovat tón, který jsi slyšel/a. Uslyšíš různé kombinace dlouhých a krátkých tónů. Zapamatuj si a zopakuj, co jsi slyšel/a pomocí bzučáku.

- a) .I
- b) I.
- c) III
- d) ...
- e) I.I
- f) .II.

4) Sluchová analýza a syntéza

Hlavní úkol: Dítě má za úkol určit hlásku na začátku a na konci zadaných slov.

Zácvik: (Společně s dítětem si vyzkoušíme, jak má úkol plnit.)

Zácvikový úkol: S dítětem si říkáme, na jaké hlásky začínají a končí následující slova.

- a) sůl
- b) myš

Máme slovo sůl. Dokážeš mi říct, co slyšíš na začátku slova? Dítěti zdůrazníme hlásku „s“ a ve slově ji prodloužíme – sssůl. A teď mi pověz, co slyšíš v tomto slově jako poslední? Opět danou hlásku prodloužíme – myššš. Máš doma nějaké zvířátko nebo oblíbeného plyšáka? Jak se jmenují? Pojd', zkusíme si spolu říct, jaký zvuk uslyšíme na začátku a na konci tohoto slova (upraveno dle Švancarová, Kucharská, 2012).

Hlavní úkol:

Tvým úkolem bude poznat, co slyšíš na začátku těchto slov.

- a) ocas, slon, šála, kolo, pusa, tunel

A teď poslouchej a řekni, co slyšíš na konci slov.

- b) les, máš, pátek, nákup, výlet, autobus

5) Sluchové rozlišování

Hlavní úkol: Dítě má za úkol říct, zda mezi slovy slyší rozdíl.

Zácvik: (Společně s dítětem si vyzkoušíme, jak má úkol plnit.)

Zácvikový úkol: Společně s dítětem provedeme úkol na zkoušku. Máme dvě slova zvoní a zvony. Slyšíš, že tato slova zní stejně nebo slyšíš, že nezní stejně? A co třeba teď. Máme dvě slova hadi a hadi. Zní tato slova stejně? A co třeba teď, když budeme mít slova hadi a hady. Zní tato dvě slova stejně nebo tam slyšíš rozdíl? (upraveno dle Bednářová, Šmardová, 2015)

Hlavní úkol:

Tvým úkolem je poslechnout si dvě slova. Poslouchej a pověz, zda jsou tato slova stejná nebo rozdílná.

- a) platy – platí
- b) světy – světy
- c) rány – ranní
- d) hladí – hladí
- e) lupeny – lupeny
- f) učení – učený
- g) ploty – ploty
- h) plody – plodí
- i) rady – radí
- j) krásný – krásný
- k) brány – brání

Příloha 4 – Ukázka aktivit rozvíjejících oblasti sluchového vnímání

A) Sluchová pozornost

1) Sluchová pozornost a vnímání rytmu – Brčka

Tato aktivita rozvíjí schopnost udržet pozornost, správně ovládat svůj dech a naslouchat tónům a jejich délkám. Nejprve dítěti představíme zobcovou flétnu. Ukážeme mu, jak se na ni hraje. Poté dítě dostane brčko, do kterého nejprve správně fouká. Nadechuje se nosem a vydechuje našpulenou pusou do brčka. Úkolem dítěte je fouknout do brčka tak, aby napodobilo různě dlouhé tóny, které se ozývají z flétny, na kterou hraje dospělá osoba. Jakmile dítě uslyší tón z flétny, foukne do svého brčka, a délku fouknutí opakuje. Poté hrajeme na flétnu jednoduché melodie skládající se z kombinací dlouhých a krátkých tónů. Dítě s pomocí brčka a svého dechu napodobuje toto foukání (upraveno dle Kmentová, 2018).

- a) dlouhý tón
- b) krátký tón
- c) dlouhý + dlouhý tón
- d) krátký + krátký tón
- e) krátký + krátký + krátký tón
- f) krátký + dlouhý tón

2) Sluchová pozornost – Poskoč, když

Tato aktivita rozvíjí schopnost koncentrace, udržet pozornost a zároveň umožňuje rozvoj pohybových dovedností dítěte. V této aktivitě, která spojuje schopnost akustického vnímání a pohybové dovednosti, provázkem označíme startovní a cílovou čáru. Dítě se postaví na startovní čáru a poslouchá monotónně předříkávanou řadu slov. Mezi těmito slovy zazní také jméno dítěte. Po domluvě dítě vždy, když své jméno uslyší, poskočí dopředu (upraveno dle Sindelarová, 2016).

- a) pes, klíč, jazyk, JMÉNO, letadlo, hodiny, myš, JMÉNO, banán, boty, auto, dům, JMÉNO, had, JMÉNO, bonbón, opice, lžíce, hrnek, květina, JMÉNO, JMÉNO, čepice, jahoda, jablko, kuň, JMÉNO, kos, Eliška, holiny, nota, noha, JMÉNO, tráva, JMÉNO, Petr, JMÉNO, nos, míč, hodiny, kráva, JMÉNO (upraveno dle Sindelarová, 2016)

Těžší varianta: Dítě poskočí na jiné domluvené slovo. (míč)

- b) perník, loď, nota, nos, MÍČ, boty, noha, hodiny, kráva, MÍČ, koza, MÍČ, kos, kůň, jablko, jahoda, MÍČ, MÍČ, čepice, klíč, MÍČ, květina, hrnek, lžice, opice, MÍČ, bonbón, had, myš

3) Sluchová pozornost a sluchové rozlišování – Poznej zvuk

Aktivita cílí na rozvoj naslouchání, schopnost koncentrace a následné poznání předmětů podle zvuku. Na začátku aktivity se zkusíme ztišit a poslouchat zvuky, které nás obklopují. Společně si říkáme, jaké zvuky jsme slyšeli (upraveno dle Šimanovský, 2011). Následně se otočíme a dítě se snaží poznat, jaké zvuky slyšelo, co provádíme za aktivitu a jaké předměty tyto zvuky vydávají.

- a) mačkání papíru
- b) stříhání papíru nůžkami
- c) trhání papíru
- d) listování v knize
- e) zapískání (ústa)
- f) zvuky flétny
- g) zaklepání
- h) cinkání skleničky

Následně posadíme dítě doprostřed místnosti. Úkolem dítěte je lokalizovat, odkud slyší zvuk přicházet (upraveno dle Bednářová, Šmardová, 2015).

4) Sluchová pozornost a vnímání rytmu – Poznáš písničku?

Aktivita rozvíjí schopnost soustředění na melodii, zároveň rozvíjí paměť a schopnost si vzpomenout a písničku poznat. V této aktivitě dítě naslouchá známé melodii následujících dětských písniček hraných na zobcovou flétnu. Úkolem dítěte je pojmenovat písničku. Pokud si nedokáže vzpomenout, zkusí písničku dozpívat nebo poví, o čem písnička je. Následně se společně s dítětem domluvíme, jakou písničku si společně zahrajeme. Dítě má za úkol tleskat do rytmu písničky.

- a) Kočka leze dírou
- b) Ovčáci, čtveráci
- c) Běžela ovečka

- d) Když jsem husy pásala
- e) Já mám koně
- f) Žežuličko, kde jsi byla
- g) Holka modrooká
- h) Já mám koně
- i) Jedna dvě, Honza jde

B) Vnímání rytmu

1) Vnímání rytmu a sluchová paměť – Ozvěna

Aktivita cílí na schopnost koncentrace, zapamatování si slyšeného a zopakování rytmu a posloupnosti. V této aktivitě se dítě snaží zopakovat rytmus, který slyšelo a byl mu předveden. Dítěti předvádíme rytmická cvičení hrou na tělo. K tomu využíváme nejen ruce, ale i ostatní části těla (upraveno dle Sindelarová, 2016). Postupně hrajeme na různé části svého těla. Podle schopností dětí stupňujeme obtížnost.

- a) ruce, ruce (tleskáme)
- b) stehna, stehna
- c) ruce, stehna
- d) stehna, stehna, ruce
- e) noha, noha (dupeme)
- f) ruce, stehna, noha
- g) ruce, noha, ruce, noha
- h) ruce, noha, stehna, ruce

2) Vnímání rytmu – Rýmují se tato slova?

Tato aktivita cílí na schopnost rozpoznání rýmů. Dítě má za úkol rozhodnout, zda se jednotlivá slova rýmují (upraveno dle Bednářová, Šmardová, 2015).

kočka – vločka, kočka – tráva, mrak – drak, drak – klíč, frač – drak, kos – los, kos – dům,
kos – les, les – pes, pes – kočka, kočka – čepice, kluk – puk, mrak – vlak, dřevo – stůl,
hůl – stůl, hodiny – hostina, klec – pec, balík – kbelík, balík – boty, klíč – rýč, bota – nota,
kost – most, most – mez, voda – datel, louka – mouka, slon – zvon, slepice – opice,
strom – tráva, kosa – vosa, ponožka – stonožka, med – voda, med – led, úl – sůl,
srnec – hrnec

3) Vnímání rytmu – Vyhledej a vymysli rým

Tato aktivita navazuje na předchozí aktivitu, ve které se určovaly rýmující se dvojice. Aktivita cílí na schopnost vyhledat pomocí obrázků dvojice, které se rýmují (Bednářová, Šmardová, 2015). V poslední fázi úkolu se dítě pokusí vlastní rým vymyslet za pomocí obrázků, ze kterých dítě vybírá vhodné dvojice.

- a) Dítě má před sebou položené obrázky, představující slova, která se mezi sebou rýmují. Úkolem dítěte je obrázky pojmenovat a vytvořit z nich dvojice rýmů.
(míč – klíč, perník – parník, hodiny – holiny, koza – kosa, kráva – tráva,
nota – bota, kos – nos, bota – nota, opice – čepice)
- b) Dítě se pokouší rým vymyslet. (pes – les, ves – nes, kočka – vločka...)

4) Vnímání rytmu – Hráli stejně?

V této aktivitě dítě rozlišuje, zda rytmus, zahrnaný na zobcovou flétnu ve dvojici ukázek, je stejný nebo rozdílný. Dětem hrajeme různé rytmické kombinace složené z krátkých a dlouhých tónů. Úkolem dítěte je rozlišit a určit, zda byly tyto ukázky stejné nebo rozdílné.

- a) I I – I .
b) . . – . I
c) . . . – . . .
d) I . . – I . I

C) Sluchová paměť

1) Sluchová paměť – Dokážeš si zapamatovat všechna slova?

Tato aktivita cílí na schopnost zapamatovat si slyšené, spojit slyšené s obrázkem a zachovat jeho pořadí. V této aktivitě je úkolem dítěte naslouchat řadě slov. Tuto řadu slov má poté za úkol s pomocí obrázků vyskládat v pořadí, v jakém slova slyšelo. Začínáme řadou o menším počtu slov. Postupně počet slov navyšujeme (upraveno dle Bednářová, Šmardová, 2015).

- a) bota, dům, jahoda
- b) hodiny, banán, had, jazyk, kytka
- c) auto, čepice, hrnek, jablko, klíč, lžíce
- d) bonbón, kůň, letadlo, myš, opice, pes, noha

2) Sluchová paměť – Jaké slovo bylo první a jaké poslední?

Tato aktivita cílí na schopnost dítěte zapamatovat si slyšené, zachytit informaci a také ji uchovat a pamatovat si pořadí slov. Tato aktivita je pokračováním předchozí aktivity. Tentokrát má dítě za úkol poslouchat řadu slov, zapamatovat si, jaké slovo slyšelo jako první a jaké jako poslední. Jeho úkolem je ukázat na obrázek se slovem, které zaznělo jako první nebo které slyšelo na konci řady (upraveno dle Bednářová, Šmardová, 2015).

- a) bota, dům, jahoda
- b) hodiny, banán, had, jazyk, kytka
- c) auto, čepice, hrnek, jablko, klíč, lžíce
- d) bonbón, kůň, letadlo, myš, opice, pes, noha
- e) borůvka, okurka, malina, rajče, zelí, hruška

Následně dítěti vyjmenujeme řadu slov. Úkolem dítěte je si tuto řadu zapamatovat. Pomocí obrázků poté sestaví řadu v pořadí, v jakém slova slyšelo.

3) Sluchová paměť a pozornost – Sluchové pexeso

Tato aktivita je zaměřená na schopnost pozorně naslouchat, soustředit se a pamatovat si jednotlivé zvuky. Dítě má za úkol zapamatovat si zvuky, rozlišit je mezi sebou a následně poznat co nejvíce stejných zvuků.

- a) Na začátku hry je možné pouze rozlišovat, zde je zvuk stejný nebo rozdílný.
- b) Později hru hrajeme jako klasické pexeso.

D) Sluchová analýza a syntéza

1) Sluchová analýza a syntéza – Vytleskej slova

Aktivita cílí na schopnost vnímat slabiky ve slovech, slovo rozčlenit na slabiky a následně určit jejich počet. Úkolem dítěte je určovat počet částí (slabik) ve slovech. Nejdříve slovo rozloží na části (slabiky) a poté určí jejich počet. Nejdříve slovo řekneme, dítě ho poté zopakuje a řekne jej po částech (slabikách). Slyšené slovo vytleskáme, kolikrát tleskne, tolik má slovo slabik.

- a) Začínáme kratšími slovy – dům, had, kůň, klíč
- b) Pokračujeme dvouslabičnými slovy – auto, bota, banán, jazyk, kytky
- c) Trojslabičná slova – čepice, hodiny, jablko, jahoda, letadlo

2) Sluchová analýza a syntéza – Skládání slov

Aktivita je zaměřená na schopnost vnímat hlásky ve slovech a dokázat určit, o jaké slovo se jedná, pokud dítě slovo uslyší rozložené na jednotlivé hlásky. V této aktivitě má dítě za úkol složit slovo, které slyšelo rozložené na jednotlivé hlásky a reprodukovat ho ve složené podobě. Nejprve vyhláskujeme jednoslabičná slova, poté pokračujeme slovy, která se skládají z více hlásek.

- a) pes, dům, klíč
- b) auto, boty, koza
- c) buben, jetel, balón
- d) hodiny, letadlo, jahoda, kolotoč
- e) rukavice, pampeliška

3) Sluchová analýza a syntéza – Tleskni, až...

Aktivita se zaměřuje na schopnost určit, zda si dítě ve slovech dokáže uvědomit jednotlivé hlásky. Úkolem dítěte je správně vyhledat hlásku ve slově. Určit, zda dané slovo hledanou hlásku obsahuje či nikoliv. Například: Slyšíš Č ve slově MÍČ? A slyšíš Č ve slově PES? Ne, tam už není. Dítě by si také mělo uvědomit, že dané hlásky nemusí být jen na začátku slova, ale i uvnitř nebo na konci slova (upraveno dle Švancarová, Kucharská, 2012).

Hledání správné hlásky můžeme vyzkoušet pouze v řadě různých hlásek.

- a) Tleskni, až uslyšíš R. - B, M, L, A, K, R, U, S, T, O

Dále hledáme hlásky ve slabikách.

- b) LA, RA, PA, SA, MU, RO, LU, SI, RU

Poté hledáme hlásky, které se vyskytují na začátku slov, uvnitř a na konci slov.

- c) RODINA, kolotoč, myš, RAMPOUCH, had, bonbón, opice, RÝČ, RYBÁŘ, lžíce RAK, kytky, ROSTLINA, čepice, jahoda, RUKAVICE, jablko, kůň, nos, kos, RYBA, hodiny, RUKA
- d) ježek, KORYTO, tužka, slunce, tulipán KOROPTEV, KORÁB, bota, nota, slon, MORAVA, auto, KORÁL, motýl, balón, hvězda, koláč, KORÁLKY, šnek, želva, KARABINA
- e) medvěd, houba, KOBRA, vlak, loď, banán, nůž, NORA, panenka, miminko, val, VOR
- f) vlasy, zuby, zajíc, KRAJ, šála, KRÁSNÝ, KROK, stůl, šaty, žába, MOKRO, autobus, postel, TRÁVA, KRÁVA

4) Sluchová analýza a syntéza – Hledání obrázků

Tato aktivita cílí na schopnost rozpoznání hlásek ve větě, schopnost dítěte si uvědomit, že se slova skládají z různých zvuků – hlásek. Cílem aktivity je, aby dítě správně určilo první hlásku ve slově. Dítě má za úkol roztrždit obrázky podle hlásky, na kterou tato slova začínají.

- a) banán, borůvka, buben, beran
- b) jahoda, ježek, jablko, jelen
- c) mrkev, meloun, míč, medvídek

V následujícím úkolu má dítě za úkol vybírat naopak taková slova, ve kterých danou hlásku neslyší. Např. vyber taková slova, ve kterých neslyšíš R.

- d) banán, jahoda, borůvka, jablko, meloun
- e) buben, kytara, medvídek, párek, ježek

5) Sluchová analýza a syntéza – Třídění obrázků

V této aktivitě mají děti před sebou sadu obrázků. Jejich úkolem je roztrždit obrázky do skupin podle počtu slabik.

- a) pes, dům, kůň, myš, pes, klíč
- b) auto, bota, noha, meloun, buben, jetel
- c) letadlo, čepice, hodiny, holiny, kytara

E) Sluchové rozlišování

1) Sluchové rozlišování – Závody zvířátek

V této aktivitě má dítě za úkol vybrat, které zvířátko správně pojmenovalo obrázek. Jedná se o aktivitu zaměřenou na sluchové rozlišování hlásek ve slově s obrázkovou oporou. Dítě se stává „učitelem“ zvířátek a kontroluje, které zvířátko vyslovilo slovo správně. Dítě zvířátko se za správnou odpověď posune dopředu. Vítězí zvířátko, které řeklo nejvíce slov správně.

- a) nos – noc
- b) kůň – tůň
- c) kosa – koza
- d) kos – koš
- e) míš – míč
- f) mys – myš
- g) perník – parník
- h) kráva – tráva
- i) pes – peš
- j) had – hlad
- k) hodiny – holiny
- l) noty – boty

2) Sluchové rozlišování – Stejná nebo jiná?

Tato aktivita cílí na rozvoj sluchového rozlišování. Úkolem dítěte je rozpoznat, zda jsou dvě slova stejná nebo jiná. Budeme vyslovovat dvojice slov, po každé dvojici dítě řekne, zda byla dvojice stejná nebo jiná (stejná – ano, jiná – ne). Schválně jsou zařazeny i dvojice stejné, aby dítě pozorně poslouchalo a rozdíl poznalo (upraveno dle Sindelarová, 2016, viz také Bednářová, Šmardová, 2015).

- a) kůň – kůl, kos – koš, ples – ples, koza – kosa, vosy – vozy, bluma – bluma, pupen – buben, váha – váhá, zívá – zívá, hezký – hezky, mladí – mladý, hodný – hodný, dýky – díky, parný – parní, sudy – sudy, čistí – čistý, plní – plný
- b) dříve – dřívě, bez – bez, pak – pak, boudy – body, teď – teď, níž – než, až – už, pro – pro, ještě – jistě, sít – snít
- c) kapr – kopr, most – kost, vložka – vložka, konec – kopec, hrady – brady, udice – ulice, kniha – kniha, perník – parník, plot – plat, sud – sad, drak – drak, slavit – slevit, kus – kos, les – les, lyže – líže, páni – paní, zem – sem, ples – pleš,

vozy – vosy, noc – nos, tělo – dělo (upraveno dle Sindelarová, 2016, viz také Bednářová, Šmardová, 2015)

3) Sluchové rozlišování – Stejná nebo jiná? (obtížnější varianta)

Tato aktivita navazuje na předchozí aktivitu. Úkolem dítěte je rozpoznat, zda jsou dvě slova stejná nebo jiná. Tentokrát pracujeme se slovy, která nedávají smysl.

- a) stěs – stes, zik – zík, fraš – flaš, tyk – tik, maní – maný, dyr – dyr, bram – pram
- b) tam – dam, dlo – plo, tam – tam, čil – žil, don – don, fal – val, hal – chal, bro – bro, dyn – din, zni – zny, tyl – tyl, kni – kny, díl – dýl, pmy – pny, del – děl, těk – tek

4) Sluchové rozlišování – Poznej, kdo hrál výš

V této aktivitě má dítě za úkol porovnat výšky tónů, které uslyší. Dítě uslyší dva rozdílné tóny zahrané na zobcovou flétnu. Jako motivace pro tento úkol budou sloužit zvířátka. První zvířátko zahraje jeden tón, druhé tón druhý. Dítě umístí zvířátka na žebřík podle toho, jaké zvířátko zazpívalo vyšší/nížší tón.

Seznam grafů

Graf 1 – Výsledky vstupního testu (5.3.3 Výsledky vstupního testu, s. 41)

Graf 2 – Srovnání výsledků: Dítě J (5.4.1 Kazuistika – Dítě J, s. 48)

Graf 3 – Srovnání výsledků: Dítě M (5.4.2 Kazuistika – Dítě M, s. 51)

Graf 4 – Srovnání výsledků: Dítě A (5.4.3 Kazuistika – Dítě A, s. 53)

Graf 5 – Srovnání výsledků: Dítě V (5.4.4 Kazuistika – Dítě V, s. 56)

Graf 6 – Srovnání výsledků: Dítě L (5.4.5 Kazuistika – Dítě L, s. 59)